

10524

Дав. Меемо

МОЛОДИЙ
БІЛЬШОВИК

Ілюстрації
З. Толкачова

ПАВЛО УСЕНКО

ПОЕЗІЇ

МОЛОДИЙ БІЛЬШОВИК

КИЇВ 1936

Центральна
наукова бібліотека
АН УРСР
Акт № 197 92
№ 12 887 - 1

ВНООФ
Звірено 20 07 р.

Родина моя — Комсомол!

А. Безыменский

Наших рік голуба течія

І очей наших щирая ясність —

Комсомол — батьківщина моя!

Комсомол — мільони найкращих!

ІДУТЬ

Місто, заводи і села,
Юних вітайте — ідуть!
Лави ідуть Кає Се Мові,
Дальня вгинається путь.

Хто їх дітей синьоблузих
В лоно комуни повів?
Лібкнехт Червоний і Роза
Дні світових Октябрів.

Скільки іде їх Ратманських,
В кожному Енгель буя,
Бурі ж були не останні,
Бути, ще бути боям!

Там, де змагається Захід,
Там, де прояснює Схід —

Треба, товаришу, брате,
Пути порвати, розбити!

Армію юну, червону,
Оком навколо окинь,
Йде мільйон мільйонів,
Має полотнами КІМ.

То ж незборимими, лавами —
Ленін незримо вперед;
Леніна книги і глави
Всім мільйонам розкрити!

Буде Компартія повна,
Місто робоче дасть сил,
Сьоме сьогодні з трибуни
Скаже країнам усім:

Рудні, заводи і села
Юних вітайте — ідуть!
Лави ідуть Кає Се Мові
Дальня вгинається путь!

1924 р.

КОМСОМОЛ

Комсомол —

і встають легендарні загони,

Комсомол —

і встають боротьбою не здолані

і співаючи йдуть

молоді і нерівні колони

Із Шулявки ідуть, із Подолу.

І Ратманський іде

І Полонський, Бурштейн, Димерець —

Поправляючи ремінь рушниці —

Доки вітер доспівував пісні кінець,

Засвітилося сонце в зіницях...

Ні Трипілля,

ні розстріл, ні бій,

Білих армій багнет, гайдамацькі клинки
Не здолали похід молодий,
Переможний похід юнаків.

Комсомол —
і вирівнює час
Пісню туги за всіх,
хто загинув;
Комсомол
і підняв іще вище він кожного з нас
На республіки славні будівлі.

Комсомол —
і встають легендарні полки!
Комсомол —
на Турксибі, Дніпрі, Тракторбуді —
Романько, Карташов — юнаки,
На колгоспних полях і спорудах.

Комсомол —
звітувати ми партії раді:
Є про віщо сказати,

Є про віщо пісні заспівать, —
Комсомол —
Це республіка наша багата.

1933 р.

ПІСЕНЬКА

Перед нами простяглись
Юності дороги —
Все співучіш, все юніш
До верстату, в ногу!

Перед нами боротьба,
Трудна перемога —
Все бадьоріш, все юніш
До верстату, в ногу!

Піднялись нові мости
Над глибокі ріки —
Сонце зможе зацвісти
Тільки з нашим віком.

Домен огненный, крутой
Визерунок строгий —
Друже, юний, запальный
До верстату в ногу!

1932 р.

ПІСНЯ

Батальйон. Батальйон. Батальйон.
Кращі снайпери, кращі стрільці —
Через плечі рушниці в бійців,
За плечима нищівний вогонь.

— Хто впаде, хто загине, бійці?
— Ворогї, ворогї д'наших куль!..
— А чи добре крокують стрільці?
— Ми стрільці невідразливих куль!

Сотні. Коні. Поводдя. Шаблі.
Кращі снайпери. Кроком вперед!
Ми ні п'яді нікому своєї землі.
Ворог рушить, ми ворогу в рейд.

— Хто впаде, хто загине, бійці?
— Ворогї, ворогї д'наших куль!

— А чи добре крокують стрільці?
— Ми стрільці невідразливих куль!

Батальйон. Батальйон. Батальйон.
Кращі снайпери, кращі стрільці —
Через плечі рушниці в бійців,
За плечима нищівний вогонь.

1934 р.

ВЕРЕСНЕВА

Десь вересневий плин
Вгорі замріяв синьо —
Ми вийдемо на площі юних міст
Нестримним плином.

Ми злетимо на літаках
За хмарні, за озера,
Ми кинемо в поля
Привіти комбайнерам.

Наших побід сліди —
В боях прошиті роки,
Й вугілля плин і плин руди
В конвеєрних потоках.

І кожен з нас в роботах зріс —
Здіймались рудні, домни

І площі цілих міст
Й верстати машинові.

На прапорах горів у нас
Завжди побіди клич
І звіти наші партії:
Це ми!

Це наша міць!

1933 р.

ПРІКОРДОННА

На горах Паміру,
на схилах Хінгану,
В долинах Поділля, де Дністер і Збруч —
Дзвінки карабіни, смуглясті нагани
І снайпери вірні стоять біля круч.

І чорної ночі,
і в ранню годину —
Хай буря горгоче, як стигне замет —
Приходить мовчанкою споєна зміна,
І ласку незмінну прийма кулемет.

І кожного разу,
як вітер закрутить,
Завіється ніч і застеле пітьма —

Сліди на заметах петлює і плута
Рухлива, скрадлива звірюги нога.

Причаїлись гвізда
високі орлині,
І рокіт сосновий змиває гора —
Під нами потоки, під нами долини,
За нами республіка ленінських Рад.

Ніхто не пролізе
з ущелин Хінгану
І куля готова за Дністер, за Збруч!
Дзвінки карабіви, смуглясті нагани,
І снайпери вірні стоять біля круч.

1933 р.

ПІСЕНЬКА

Сірі гуси, хвилі хмар.
Хвилі — сірі гуси —
Заспівали ідучи
Хлопці білоруси.

А чорнявий в супровід
Тихо, наче басом:
Гей, ви, хлопці, на обід,
Мабуть, пошабашим.

Обіззався бригадир:
— Чортова робота,
Наші руки нікудї,
Головам на шкоду.

— А давайте почнемо,
Може, д'совця владим!

Стихла пісня — рух Рулад,
Штурмова бригада.

Йшов, котивсь, гуляв Дніпро,
Хлопці гнули мури —
Та до хмар шумів Дніпро,
Зачиналась буря.

1932 р.

*Першому кінному корпусові
Червоного козацтва.*

1

Вперед, вперед
Злютованим ударом!
І рейдами вперед, за Владу Рад —
Де Арсенал, де робітничий Харків
Від Дону «тихого»
До кам'яних Карпат.

2

На Крим, на Крим —
До моря, до Азова!
Де чорний знов підводиться барон.
Несли, несли кіннотчики грозові
Удари смертні,
Впертості вогонь.

24

3

На Збруч, на Збруч!
На шаблі гострі панство!
На влучний вдар козачого клинка!
І од Петлюри, лютого гетьманства
Тільки вставала
Чорна курява.

4

На захід стеж!
В холодні закордони!
«Ні п'яді не здамо радянської землі».
Полки твої —гартовані загони
І коні ковані
І гострені шаблі.

6-1-1933 р.

П'ЯТНАДЦЯТЬ

Ми святкуємо день твій,
Моя юная Спілко,
І тобі нараховує час трудовні —
Скільки синів твоїх юних о, скільки,
В бойових батальйонах серця пронесли!

Скільки синів твоїх,
десь у запіллі
Пут розриваючи міць,
До цих днів не дійшло;
Скільки синів то зелені, то білі
Твоїх катували в яру за селом.

І республіка зна,
підіймаючись в рості,
Що комуни її і заможне життя —

Це й твоїх бойових перемог високості,
Це й твоїх перемог —
покоління звитяг!

І республіка зна,
випускаючи крицю,
Випускаючи птиці залізних машин,
Що й твоїх ось іде молодих, юнолицьких
Комбайнерів, штурвальних
хоробрий загін.

Ми святкуємо день твій
І ось ти звітуєш:
Вугіллям, рудою, металом, зерном,
І республіка знає і партія знає —
стоїш на посту
Ти змужнілий в боях
КОМСОМОЛ!

1933 р.

ПІСНЯ ЮНОСТІ

Минули роки бойові,—
не згадкою холодною, далеко!
Лишилися роки бойові,
і дні встають нові, як клекіт
нового дня, побідний спів.

І наших рук і наших сил
збудовані встають споруди,
Й мужніють наші голоси,
коло Магнітних гір,
на Дніпробудах—
мужніють наші голоси.

Тоді я згадую мотиви,
що їх наспівував колись,

Тоді я згадую мотиви
Й гарматнів позахмарний блиск
Й Дніпра холодні негативи.

О, пісня юності, зі мною
ти підіймалася на спис,
Ми в ряд ставали із тобою,
В полках з тобою йшли колись.
О, пісня юності, зі мною,
Щоб оспівати Комунізм.

1938 р.

З ЩОДЕННИКА

Ти звертаєш увагу
    своїм чарівним спадом —
Сонце за лісами, сонце за лугами,
    за горами сонце.
Завтра знов з тобою, сонце,
    завтра
І зустрінемося і працювати будемо —
    члени спілки — комсомольці.
Працювати на полях, в лісах,
    гори брати,
Молодіти, з людством живучи
    в активі.
Да, таким мені вставати
Із тобою вранці і таким прощатись.
Так, приємне сонце в надвечір'ї.

З ЩОДЕННИКА

Коли над планом — городом
З його телеграфом, радіом,
аеросполученням і під'їзними
шляхами

Квітневі хмарки в пориваннях
Нагадують мені юності час,
Оріль і кохання.

Коли наді мною, з властивими мені
витриманістю класовою дилемою
боротьби, принципами організованості

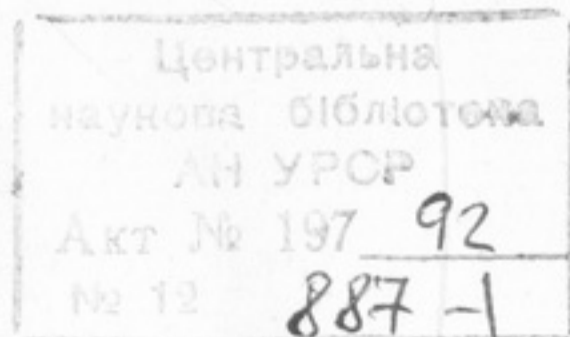
Квітневі хмарки в пориваннях
Нагадують мені юності час,
Оріль і кохання —

Ще сильніше,
Ще жагучіше
Хочеться позбутись втоми
І працювати і говорити молодю.

1928 р.

З ЩОДЕННИКА

Йдуть і йдуть поїзди —
Шле Донбас антрацит,
З Криворіжжя вагони руди...
Мов землі колосонечна вісь —
пружність,
чіткість
коліс.
Стрункість коліс, мов армієця нога —
в бурю,
в дощ,
в ураган.
А їх тисячі, тисячі чот цих ніг,
На залізних мостах всіх радянських
доріг...

**Йдуть сюди,
все сюди,
все сюди
вантажники поїзди.**

1982 р.

З ЩОДЕННИКА

Бували скрути і прориви,
Авральні ночі й штурмові —
Та ми підносили мотиви,
Мотиви вдарні, бойові.

Ставали юно, і до ладу
Рубали вугіль і руду,
Передову вели бригаду,
Комуністичну, молоду.

Й коли куркульство підіймало
Звірину голову свою,
За «власний кусень», «власне сало»
Творило безлад у краю,

**Ми ладом скрізь перемагали,
Ударним поривом труда —
І знали ми — виводив Сталін
Наш ватажок усіх бригад.**

1933 р.

Упади ти на його зза хмар,
З літака ти зза хмар упади
Поціляй його так, щоб удар
Досягав лиш мети!

1933 р.

штурмова КаєСєМ
На височінь споруд
і в шахтну глиб.
Мідніємо. Будуємо.
Щороку, місяця, подневі.
І томи Леніна
і класові бої...
Зросли і ми —
післяжовтневі
Нас ладить партія
в роботу і в бої.
Сталева гвардіє,
сіді більшовики!
Листаю книгу я, мов
товщу років —
Іде другої п'ятирічки
новий рік,
І нашу молодість відтворюють
його енергетичні кроки.

СОНЦЕСТАН

Де туман, де туман, де туман,
Де метелиця, хуга, сніги,
Де Хортиця, Махно, вороги,
Встав осяйний потоком змагань
Сонцестан.

Сонце, встань!
Над поля, над луги,
Над безхмарний здіймися екран
Д'неба д'гир, в береги —
Сонцестан!

Заіржали на лугах плуги —
Запоріжжя загнудує коні.
Од пожарів повстань
Круги — сяйва дуги —
Їх напружують вольти і тонни

І як струм з далини,
Обрій ледь сивий світ автогенний —
Здійняла робітничча Україна
Образ твій — боротьба —
образ Леніна.

А вітри, низової вітри,
Ще й напружують тиск бетоновий —
Підіймаються хвилі д'гори,
Підіймаються хвилі Дніпрові.

Де туман,
де туман,
де туман,

Де метелиця, хуга, сніги,
Підіймаються гори, луки,
Промівиться епохи нової екран —
Сонцестан!

1930 р.

НА ШТУРМ ПОБУДОВИ

Всі ночі напроти
назустріч полкам
І кожну офарблено ніч.
Щоб плани окреслить,
бригадним рукам
Помножитись треба
на двічі.
Ні рук, ні машини,
ні пліч, ні лопат,
А дні металево надходять
І мусить включити
Республіка Рад
І наші хемічні
Заводи.
Виходила друга касарня,
як дзвін

Покликав надхмарність грозову,
Виходила третя
на шостий прогін,
Виходила п'ята
без слова.
Бригади пірнули
в ліси риштовань
Лиш вітер в горі з ліхтарями
Та вітру назустріч конструкції
клепання
І рух поворотів
залізного крану.
Полки супротивні,
і ніч, і дощі,
Полки супротивні
настирливо грізні —
То сон зеленаві підносить кущі,
То двічі лягають
деталі залізні.
Зривався в прогонах,
свистів і крутив
Розірваний вітер зухвало,

Та вчасно з'являвся
сідий бригадир.
Потрібні з'являлись деталі.
І ось, як світало —
бригада Петра —
Петрівцям далась перемога!
І ось підіймалась
із сонцем зоря
і разом світила
дорогу.
Та радо бригада,
йдучи спочивать —
Забула, щоб сонце вітати —
Ясніше за сонце
світила зоря,
Здобута
завзяттям
бригади.

З «ІНТЕЛІДЖЕНС-СЕРВІС»

Робітник — Я дивлюсь на мережу
машин.

Колгоспник — Я дивлюсь в сині далі
полів.

Конструктор — На деталь, що
окреслив, дивлюсь.

— Всі ми разом творили
Радянський Союз.

Але що за удав попід
ноги проліз?

Офіцери, лихі шпигуни
з «Інтеллідженс-
Сервіс».

Ну, скидай машкару і на
суд —

Їм ввижається здаля
    північний десант,
І зза гір і нових
    електричних міст —
На піску комісари Баку —
    двадцять шість...
І в мотори залізний спрут,
    щоб світ не горів,
Щоб танк топтав килими
    полів...
Агентурна розвідка, що
    ловить момент —
Він живе, він живе
    інтервент.
Та ми судимо!
    Гострим будь!
    Наш меч—наш
    суд!

Робітник — Я дивлюсь на мережу
    машин.
Колгоспник — Я дивлюсь в сині далі
    полів.

К о н с т р у к т о р — На деталь, що окреслив,
дивлюсь.
Всі ми разом творили і
творим Радянський
Союз.

1983 р.

НАШ ТРУД

Наш труд, що боротьбою
і героїством
Здіймає корпуси,
витоплює чавун.
Наш труд, що в поступі,
що в рості
Будує Світ Комуни.
Наш труд, що натиском
і серцем
Ламає опір скель
і хижі різакі.
Наш труд, що горді
і крицеві
Виковує землі віки.
Наш труд, що літніх
робить юними

Вертає на поля, в цехи
в години сна.
Наш труд — це ми —
і голови і руки,
Це ми, хто в час борні повстав.
Ваш труд —
що голодом
і трупом
Під збройний хід
раби шляхи кладуть.
Ваш труд...
та прийде — встануть всюди
І всюди наш
І всюди вільний буде
наш труд.

1932 р.

З НАС КОЖЕН ПОВИНЕН

З нас кожен повинен гострити
Сокиру, багнет і перо,
З нас кожен повинен носити
До класу свого любов.

З нас кожен повинен плекати,
Як вогнище ворогу гнів,
З нас кожен повинен рубати,
Уміти рубать ворогів.

З нас кожен повинен віддати
Відвагу, що стигне в крові —
Ясного ми класу солдати
І вірні його вартові.

З нас кожен повинен розбити,
Що в серці не рівним, було
І в серці і в звичках зажитих,
Як часу старого тавро.

З нас кожен повинен любити
Все те, що винищує гніт —
Бо ми зволодіємо світом,
Тільки ми перетворимо світ.

І кожен повинен те знати,
Нам зброю сталить і кохать —
Ясного ми класу солдати
І вірні захисники Рад.

З нас кожен повинен носити
Рушницю, багнет і перо,
З нас кожен повинен гострити
До класу свого любов.

1933 р.

РЕВОЛЮЦІЙНИЙ МАЛЮНОК

(1917 рік)

Де сосна, сосна та явори
за рікою мури —
Панський палац погорів
Серед ночі в бурю.

Гей, кричали та сичі
Аж в долину чути,
Глухла, глухла далечінь,
Пахла, пахла рута.

Гострих кіс блеский подзвін
З сонцем січно, люто,
Робітник і селянин
Розривають пута.

1925 р.

ВЕСНЯНЕ

І сьогодні весна, як учора,
Як у той 18-й рік.
... Я пригадую місто і поле,
Гул і постріли, кров... чоловік.

Наступали колони німецькі,
Громи здалеку в серце і в кров,
Нас п'ятнадцять стрільців половецьких
Захищали Славуту-Дніпро.

Нас у хвилях тонуло п'ятнадцять,
Впливали на кручу лиш сім,
Полоскали нас з чорного «макса»,
Не пускали ніяк допливти.

Ой, піски задніпрінські, веселі,
Цілих сім ми зробили мереж,
Коли бігли в стурбовані села,
В розпочаток бунтарських пожеж.

І від щастя, не знаю, від горя,
Промінь сонячний серце пропик.
...І сьогодні весна, як учора,
Як у той 18-й рік.

1923 р.

З МІНУЛОГО

Нас матері несли...

Не знаю, може, то на сповідь,
Малими ж були ми,
Були тоді попи з їх богом,
Та над світами правили царі.

Нас матері несли...

Мов, там, де в холоді столиця...
Не піонерили ми, ні.
Давно... як пригадаєш... сниться,
Ходили ми по хліб.

Без тата, тато десь,

Де Порт-Артур невідомо далекий,
Чекали його зиму й весну
Все думали повернеться,
Гостинця принесе.

Дарма... І гірко плакав я.

Та хто малим тоді не плакав.
Не повернувся більше татко,
І ми пішли блукати по світах,
Аж доки не зарізали царя.

І ось тепер,
Коли звисає чорний траур,
А вулицями йдуть старі робітники
З віків минулих, січневе чую:
ррррозстрілять...
І смерть... На сковану Неву... крові,
крові...

Ось піонери-діти в такт,
З батьками до ладу ідуть,
Веселая майбуття рать!
Я думаю:
Під ноги
Коней диких
Не упадуть
І не затопче їх козацькая орда.

1925 р.

З ДИТЯЧИХ ПІСЕНЬ

Як полум'я загравне
Спадало на панів,
Ми діти комунарів
Вродилися в борні.

Світи цвіли крізь бурю,
Ми йшли до перемог —
— На бій, — співали кулі,
Як ми робили кроки.

І ми зростали в вирі,
Нас Жовтень колихав,
Гей, хто нас, хто нахилить,
Мільйони комунарів?

Ми діти переможців,
В Комуни ідемо,
Червонії прапори
Що серце несемо.

Ми, діти комунарів
Вродилися в борні,
Як полум'я загравне
Спадало на панів.

1924 р.

ТРАВНЕВИЙ ПОХІД

Голубим травневим ранком
Робітник робітникові каже:
— Ми із лагерьа вагранного,
Дорогий товаришу.
І хитнули струнко лавою
Непоборних профспілок,
На степи зійти загравами,
Стяг піднести над толокою.
А над тими, над толоками —
Вісті радіо несе:
— У Парижі, Рурі, Токіо...
Похоронні йдуть процесії...
Бий же, бий же знову радіо
Повертай слова з вогнем;
Дні фашистської Італії,

Рано-пізно спом'янем...
Бий же, бий словами Леніна
У колючий дріт в'язниць,
Буде бурею піднесено
Стяг повстання робітничого.
— Ми із лагера вагранного,
Робітник робітникові каже:
Ми сталеві, Перше травня,
Дорогий товаришу!

1924 р.

* * *

Щороку

в день міжнародного свята праці —

Першого травня

В наших кварталах

строяться колони.

Металісти і друкарі,

піовери — запальні барабанщики,

Тютюнниці і машинороби,

Ряди ударних профспілок

в колони, в колони

строяться в наших кварталах.

Щороку Першого травня

ми виходили в рівну долину,

Де йшли вітри і здіймались трави,

Де гуляло сонце, як вода,

вставляли наші пісні про труд, боротьбу.

І ось цього року вперше
    тільки рушили наші колони
Перша торкнулась плечем
О світлі будівлі нового гіганта,
    і вперше вітали нас нові споруди,
    що створили їх ми.
І серце колон і радісні руки
    і стисла команда «в ногу» —
Все в переможну і строгу
    вилилось пісню
    побід і труда — Першого травня.

1931 р.

ЗАСПІВ

Працею волі грими першомай —
Славною піснею день починай!

В колони, в колони звитяжці споруд —
Справою честі, героїства наш труд.

Заводи і ниви і гострий багнет,
Ударні бригади — бригади вперед!

На площах піднеслись д'горі прапори —
Ідуть металурги, ідуть вуглярі...

І тонни вугілля ідуть на-горá,
І зелено рунять колгоспні поля,

І гордий, осяйний огнем соцзмагань —
З Дніпра електричний встає Дніпрельстан.

І нафта, і струм, і залізна руда,
Як наслідок честі, героїства труда.

Як снайпера кулі, як гострий багнет,
Сталінські гасла — до бою вперед!

Панують царівни, царі, королі.
Фашисти ламають маслаччя землі,

Плазує, як завжди, під паном льокай,
І Гітлера править кривава рука.

Крізь хижі табори, колючі дроти
Травневая пісня доліта сюди.

І лунко здригає робочий квартал,
Встає і стискає кулак пролетар.

1933 р.

ЕНГЕЛЬОВА ПІСНЯ

Комсомольцям Польщі

Ой, буйна впала голова,
Варшава кров'ю залилась
Слопив це телеграф
І нерви класа.

На Сході сонячні орли,
В сСеСеР злітає день.
За Лібкнехтом,
За Лібкнехтом
Ми, юнаки, ідем.

Та Енгель юний не один,
Ідуть до бою юнаки;
В крові робочий КІМ
І стяг наш у крові

На Сході сонячні орли,
В еСеСеР злітає день.
    За Лібкнехтом,
    За Лібкнехтом
    Ми, юнаки, ідем.

Варшава, Токіо і Рим —
Співає радіо про бунт,
Червоний йде прорив,
Фашисти упадуть.

На Сході сонячні орли,
В еСеСеР злітає день.
    За Лібкнехтом,
    За Лібкнехтом
    Ми, юнаки ідем!

Повстане скрізь робочий світ,
За стяг Комуни воювать,
За Енгеля наш гнів —
Катів карати.

На Сході сонячні орли,
В еСеСеР злітає день,

За Лібкнехтом,
За Лібкнехтом
Ми, юнаки, ідем!

І хай лютують ще пани,
Та вже останній лине час;
Ми прийдем до в'язниці
Кривавицю читать.

На Сході совячні орли,
В еСеСеР злітає день.
За Лібкнехтом,
За Лібкнехтом
Ми, юнаки, ідем!

1924 р.

ТРІВОГА

Міліонило тривогу радіо...

Тух

нув

день...

На серця робочі падало:

.Ленін

.Ленін

умер!

І бачили очі списи

та прапорів

переповнені ранки...

Вийшли колони,

заприсяглися:

Компартія

на варті!

Тоді
В Китаї, Індії, Англії...
(на весь світ оддало)
... вчора, сьогодні, завтра
... вчора, сьогодні, завтра
Завжди готові,
Ми
робітники!

Я був в комсомолі —
Комсомол у мені.
Буйним річищем Леніновим
Ми
попились.
І йшов він вогневим привидом
між кучерявими нами —
і Схід дивився,
і Захід радів,
і ніхто не вірив
і не хотів знати —
що його нема...

В кожному Ленін буяв,
Був Ленін —
Тільки одну мить
Міліонило тривогу радіо
Один день.

1925 р.

ПІСНЯ ГОРЦІВ

Десь далеко,
Десь далеко —
Там де іней над горами
В липні місяці іскриться,
Там де річка голосами
Мов би іншими сміється,
Там, де трави і дерева
Листом іншим проростають,
Де загірні, де заморські
Підіймаються заграви.
Після довгої дороги
Слухав пісню я вітвісту
І здавалося—не мова,
А дерева повні листу
І шумлять річки і трави

Іх завихрюють дощами,
Підіймаються заграви...
— Що за пісня над горами?
Пісню ту ісклали горці
Починали й піднімали,
Як блакить підносять
гори.

І проносили з запалом
В вишину, в долині простори.
Не зникала тая пісня,
Загибаючи за гори —

Ні, вона верталась знову
Пісня гір і пісня горців,

До сердець, до скель,
узгір'я,

До ясного кола сонця
Уставала пісня сили
Голосиста пісня горців.

Ти незнана мною мова
У краю незнанім мною

КОЛО МОРЯ

Б'ють прибої та одбої
В груди скелі грозової.

Із якої золотої,
Ви країни моревої
Дальної, ясної?

Чи з далекої Еллади,
Там, де сонце вруна гладить,

Чи робоча тамо влада,
Чи гуляє ще безладдя,
А чи воля пану кату?

Б'ють, чорніють смутковії,
Прогримлять, то занімують...

— З золоченої Софії,
Де Дунаї кров'янії,

А на грудях, а на шиї
Чорні змії.

Не вдаряють молотки,
Не вигукують гудки,

На катівнях голос, крик,
Ізлітаються круки
Д' робітничої руки.

Та крізь буряні примари,
Блискавки, громи удари —

Пронесеться кара, кара...
Над криваво-чорним яром
Згинуть хмари.

Гей, могутчою рукою,
Вдаром, вдаром, боротьбою...

І гули, гули прибої
Коло скелі грозової
Із країни моревої,
Дальної, ясної.

БЕСКИДИ

Цикл

ГОЛОС З ГІР

За горами гори, хмарою повіті,
Засіяні горем, кровію політі.

Т. Шевченко.

Кавказ, де серце Прометея
Орли царевичі клювали з дня у день,
Державою встає—труда, пісень,
Іде з життям — о, Леніна ідея!
А мій кістяк, прикутий до каміння,
Ще й сонце цвітом дня не обігрива,
І серце, як суха трава,
Крізь ребра прогляда живцем загусклого
боління.

Скорблю за тим, що на путях згубила,
О, людськість щирая, до щастя ідучи.
Скорблю за тим, що починала хвилею,
А закувала в обручі.

БЕСКИДИ

Цикл

ОКУПАЦІЯ

Горорізьблені, високі
    краєвиди окровлених земель,
Над вами ізлігає то Масарика сокіл,
То панства польського орел.
    І тіль їх крил авіаційна
    Щоразу пада:
        ніж—петля!
    Твоїх повстань революційних
    Сто раз запродана земля.
Підгір'я в чорному полоні
Лежить на урвищах Польщі,
І Черемош, мов на припоні,
Зів'яв на згарищах лощин.

Удари дріблені та вражі,
Що викликають гостру дрож,
І «Малопольська» і Підляшшя,
Хлопське Покуття, Черемош.

Хмари високі, гори круті,
Зросла ж ненависті гора —
Ти мріяла про вільного беркута,
Зустріла польського орла.

Ти мріяла з Рутенії, з рутини
Дійти червоної зорі.
Та знову зграї ястребині
Фашиства клали пазурі.

О, гніву краю полонини!
Що хмарний спід Варшави свист
І хмарні течії нависли,
Мов повернула панська Висла,
Мов зашморг торгу ненависний...
Гендлює пан ундо-фашист —
Та не розділить сніг Карпат

І пан Румунії, і пан Польщі,
І Чехії державний «демократ».
Підгір'я в чорному полоні
Лежить на урвищах Польщі,
На кресах пси усі військові,
Військові коні

і пан військовий поміщик.

І пан... Та сталь сокири проти пана
Із рук не вибита в бою,
Орли і орлики титана
Не зборють, не склюють.
На Закарпатській Україні.
Горять, гримлять Бескид частини
І лісовинні і камінні
На Закарпатській Україні

І вище, вище, вище «слава»!
Класових мет ясні огні,
Що зеленіють з Борислава
З імлі нафтових туманів.
І відкликається «Лаура»
Громами з шахтного гнізда,

Мов з кратера земної кулі,
Громи, громи,
                    громи, громи,
Громи перемоги і праці.

БЕСКИДИ

Цикл

НІЧ В ГОРАХ

Гай хмар шумить, гойдається,
Вітри сокирами, сокирами зарубують вітри
Війнуть вітри—рубаються.
Одійдуть—молодик.

Смереки, гори, шопоти
До синіх полонин —
Зів'янемо під чоботом
Чи биться, як один.

Встають і спотикаються
І тіні, тіні в кут.
Війнуть вітри—рубаються,
Пролетарі ідуть.

БЕСКИДИ

Цикл

ЗА ГРАТАМИ НІЧ

Діждуся ще раз
                    світанку раннього.
Промовами революційними
                    ізійде сонце на трибуну.
День почветься гарячковий
                    там на Сході.

І птах крилом,
і сонце променем
                    в щілини ґрат
                    ще раз мелодію труда
                    програють здалеку,
                    незрівняного твору
                    за назвою
                    СРСР.

* * *

Вгорі Кордільери,
вгорі Кордільери,
А в урвищах плато долин —
На гомін рушничий,
на гук артилерій
Збирається третій повстанський загін.

Дороги, що перший проклав —
не лишились,
Що другий пройшов —
навздогін занесло;
Хоробрим злетіли орли
на могили —
Могили ж їх — гори
і сонце — їх кров.

ЮНАЦЬКИЙ ДЕНЬ

Гей, знову, знов прибоєм лави
І площа червоно гуде.
В боях родилось наше право
Юнацький Міжнародний день.

Співай, зови,
Труба, в світи.
Говорить КІМ,
В Комуни йти,
Співай, зови!

Ідуть повсталі мільйони,
На капітал росте похід,
Палають заграви червоні
На південь, захід і на схід.

Співай, зови,
Труба, в світи.
Говорить КІМ,
В Комуни йти,
Співай, зови!

Туди стримлять колони юні
Гей, класа армія росте!
Як переможе світ Комуна,
Нам сяять, сяять буде день.

Співай, зови,
Труба, в світи.
Говорить КІМ,
В Комуни йти,
Співай, зови!

Війна—війні! Клас проти класа!
Такий наш поклик і наказ,
Гей, наші промені не згаснуть.
Ворогам нашим світ погас.

Співай, зови,
Труба, в світи.
Говорить КІМ,
В Комуни йти,
Співай, зови!

Путі нам добрі вічний Ленін
Накреслив—дужі ми тепер,
Щораз, то зоряно і денно
Рости і ширся еСеСеР.

Співай, зови,
Труба, в світи,
Говорить КІМ,
В Комуни йти,
Співай, зови!

То роздвітайте ж вдаль колони,
Гори наш полум'ям прапор,
В очах блакитний день затоне,
Іде всесвітній Комсомол!

Співай, зови,
Труба, в світи.
Говорить КІМ,
В Комуни йти,
Співай, зови!

1921 р.

ГАРМОНІЗАЦІЯ

- Світ —
вулкановий кратер —
- Світ —
перебудує пролетаріат,
- Світ —
граніт, борня, метал —
- Світ —
останній рішучий капіталістам вдар—
- Світ —
пролетарів, країн усіх, Інтернаціонал—
- Світ —
час розплати настав —
- Світ —
боротьба рушниці, молота, серпа —

Світ —

Людина, а не раб —

Світ —

Гармонія труда — девіз —

Світ —

Соціалізм.

II

ЗАСПІВ

Дні мої веселі,
Сині, ячейкові
Городам і селам
Ми несем обнову.

Вас я не розвіяв,
До комуни йдучи,
Хмарив брови вітер,
Боротьба могуча.

Донесу до краю,
Хто нам волю зломить,
Комунеру грають
Буря, сонце, громи.

Ми світам несемо
Молоду обнову,
Дві мої веселі,
Сині, ячейкові.

1924 р.

СТІНГАЗЕТА

Всього на-всього два віршики,
А в голові стратегують поеми.
Я не сам
З тобою, ячейко, викрешим
Мислі і літери й теми.
Дві рукотворні газети,
Окраса така на заводі,
Слово пісенне «Клуб Ка еСем»
Всі читали учора й сьогодні.
Це ж наша незнана культура,
Що з віками іде необмежено.
Тут на заводі — минулого бурі,
Майбуття сховало пожежі.
Може тому я в слово влюбився,
Так влюбився, як іскра в хмари.

Завод на газету довго дивився,
В три зміни робочі читали.

Старий то майстер, ой старий!
До мене каже — сину!
На зміну другу прийде він
І стане між машини.
А ми до його, фабзауч,
Хлюпнем надій цистерни
І довго точим, точим ми —
Поперше — це ж майстерно!
Подруге — вдало дуже як!
До втоми б тут, до зміни,
Та вже дев'яту пробива
Гудок в добу годину,
І поспішаємо ми всі
Пора давно до клубу.
А майстер сивий і старий:
— Заходьте мої любі! —

II

Десь, може, день іде, потух там...

А тут пофарбив, поводив,

Тремтіння ж ремня і рух

В напружену годину.

І думаю я тут,

стою

проказую,

злютовую,

кую,

Включи романтику мою

В твій шум, в мету твою.

Весь корпус заховає гул

То вічний, то хвилиний, —

Бігун в одвічному бігу

Прокаже, мов пролине.

Та вентилятор в поле, в степ,

Бушують сонячні вітри...

Вже за стіною осінь б'є,

Розхляпує вітрини.

Шумує дикий колоброд
Та знаю: згине, згине...
Злютую міцно на заводі
Моє захоплене горіння.

1924 р.

ОСІНЬ МОЯ

(Фабзавучна)

Хлюпа дощ на заводські одвірки,
дахи розквасив, порвав...
— Я з вами нові неймовіри,
Я — ваш, братва!

Хай за шибкою дощ ридає,
що літо в степу десь запас,
та нам пісню нову заспіває,
новий пастух — співучий пас.

Співучий паз-з-с-с...
з переспівами підголосників колеса
вимірює, міря
революційний ватерпас
і співає — співа зливоголосом.
— Точу-учусь-учу...

(На сталевих оцупках жовріє яр).

Опісля зміни до нив полечу
іскрою, іскрою через димар.

Щоб вчасно на звуки сирени
з'явитись тренажно, як кожен —

Одне:

сховати пісню заводську від сел

Не в силі я,

не можу!

1924 р.

З БЛОКНОТУ

(Олівцем)

Тут два кінці
І як їх охопити?
Чергове навантаження мені:
Сьогодні доповідь робити,
Сьогодні ж мріяти мені.
Ну, хоч гаразд —
Немає теми,
А якби теми і дотеп,
Пропали б збори Каєсему,
Стояла б доповідь: «поет».
Бо йде весна,
І знов «стішки» кругом,
Як на паркані:
І в голові, і в серці й на устах.
Я б сам неробів, хуліганів
З мого блокноту розстріляв.

О, тату, город мій вечірній,
І юності моєї дні.
Ячейка, збори...
І над Холодною Горою...
«Червоні зорі, зорі...»

І л кінці

Скоріш еднаю:

Біжу на площу, на трамвай...

О, Пе-че-три, давно чекають!

О, Пе-че-три — трамвайний край!

Щасливий я —

Приїхав своєчасно

Всі друзі ось і милая моя;

Поезія ж і тут, поезія не гасне,

Та тільки жде свого...

(Він прийде — друже, знай!)

І два кінці

Нетяжко охопити.

Чергове навантаження мені:

Сьогодні доповідь робити.

За вікнами огні...

1925 р.

ВІДПОВІДЬ «ПСИХОЛОГІЧНІЙ» КАТЕГОРІЇ ШУКАННЯ НАД

Сліпі романтики старої уніформи,
Ви б'єтеся об мури скель, в тривозі криз,
В плавкі і хвильні форми
Ви хтіли втиснути сухий академізм.

Ви хтіли знов злетіть надхмарно,
надієйно,
Щоб з горлом віщуна громами клекотать,
Та вдарили по вас долини батареї
І впали ви до рук засніжених солдат.

І впали ви до ніг, шукаючи постелі —
Щоб ласки так збагнуть хоч і ворожих
мас —

І глянули на вас не очі, а пустелі,
Не очі, а сніги холодні вкрили вас.

Ідеї Над, людини Над шукаєте, тривожитесь,
Зневірившись в громохкості боїв,
І риза кожна обличчя кожного
Для вас не є надхнення ручаї.

І площі ризтовання і штучні карнавали,
Все вам нема революційних дій —
Немов би хмари вас одні лиш хвилювали,
А не життя внизу, не класові бої.

І Леніна нема, немає ідеалу,
І вам Європ захват і їх проводирі
Майбутні Над, минулі і сучасні
Чи згоїте серця і душу пустирі.

Не раз побожно ви, старі романтики,
З милицями тривоги під рвані хоругви
Збиралися, щоб начепить якісь хоч бантики
На груди стріляні з реальної люфї.

Найдужче ви чудні, ніщо вас не провчило
Ходіть іще, смішіть останні з могокан
Ще вас надхненниці якісь

«о, ніжно так любили»

І з висвистом ішли за вами юрми банд.

Ви скрізь були і скрізь в ряди ставали,
Болючи за себе, болючи за те
Куди'ви йшли і де ви загибали,
Старі романтики з якогось «Вапліте».

А там склепи наук і чоло Мусоліні
І старий Фавст на площах гульних міст
І рушить вам лишилось проти рим,
Але за місто Рим, за європейський зміст.

Ви марите його піднять на рідні ріки
І Фавстів свист почути по Дніпру
Заплачте ж ви, облудливі каліки,
І вибирайтеся за Вислу і за Прут.

О, лише там ідеям і бунтам розгято
перепони
І воля воль розбещених хотінь,
роз'ятрених уяв
Над людськістю буя і од пивниць і
статевих видовиськ
Іде у парламент і там з трибун буя.
Та вже, коли настане час і вам реберця
підіпруть
Пролетарі на Заході, йдучи назустріч нам,
Яким ще вклонитися ви богам,
Коли уже для вас тільки могил та ям
ряди і там і тут.

1930 р.

ВЕСНА

В нашу країну приходе весна,
Як завжди по весні розцвітають квітки,
Як завжди по весні. І на кожного з нас,
Як завжди упадуть у садах пелюстки.

Кожен з нас наспіває йдучи пісеньок,
Кожен пісню хотів би зладнать.
Кожен з нас — той приспів, той рядок,
Той заведе й береться співать.

Та не всі, що беруться — улад,
Та не кожному й пісню співать —
Той, що цілив завжди невпопад,
Прямо шкодить почав, заважать.

І весна. Непохитна весна.

**Як завжди по весні розцвітають квітки,
Як завжди по весні. І на кожного з нас,
Як завжди упадуть у садах пелюстки.**

1934 р.

«МОЛОДОМУ БІЛЬШОВІКОВІ»¹⁾

(До десятиріччя)

Ти вартував на Прикордонні,
Ти сіяв, жав, збирав хліба,
Ти обмивав колгоспні коні,
Юнкорські лави гартував.

Ти в боротьбі загострив слово,
Окомсомолів в боротьбі,
Твою роботу, стислу мову
Я неприховано любив.

І тому радо я вітаю,
Твої ударні сторінки —
Нехай живуть, цвітуть, зростають
Такі як ти «Більшовики»!

1933 р.

---

¹⁾ Газеті — м. Винниця. Орган Обкому ЛКСМУ.

НАША РОБОТА

(З раннях поезій)

В млу минулих подій
Зник бандит.
З кожним часом зникає недоля
І ми пісню співаєм нову,
Коли йдемо до нив,
Коли спільно будуємо волю.
Бо сини ми червоних повстань,
Прокладаючи нові шляхи,
Ми не любимо батьківських стріх,
Ми не любимо довгих чекань.
На руїнах скривавлених днів
Ще ворожого впертого вчора
Розфарбуєм мережею нив
І розриємо луки і гори.

Ми вартуємо сонячне місто
І чекаєм червону зорю,
Щоб напоїла нас
                    солодкими шпальтами «Вістей»
Щоб оповіла — г-о-р-ю!
Ми чекаємо співу гудків,
Переріжте горби залізницею,
По задумі весняних садків
Вдарте політ-освітною крицею.

1922 р.

* * *

Хлопці-коммольці
Ми ще не стомлені,
Гей, та й широкі дороги для нас, —
Ми лиш родилися
Вже роздивилися,
Що це за час.
Вперті до смерті,
До бою гартовані,
Хто затуманює зорі ясні?
Замість царизму
Лад комунізму
Викуєм ми у борні.
Гній, перегній
З усіма забобонами
Світлом науки, як степ, зоремо!
В дні перемоги
Широкі дороги
Твої, Комсомол!

ПРИСВЯТА СІЛЬСЬКІЙ КОМСОМОЛІ¹⁾

(З перших поезій)

Гей, спалахнули над нивами чорними
Жовтня червоні вогні,
Встали до бою мідними, моторними
З ладом — негідно-брудним.
Вдарили мідно залізом та крицею,
Сяйвом впивались з зорі,
Гей! То ми написали борнею — рупицею
Нові закони землі.
То ми за владу робочих змагалися
Щоб ворог-буржуй не заліз,
Щоб то на віки життя будувалося
Нове життя — Комунізм.

1922 р.

---

¹⁾ Вірш мав назву «Від «обріза» до Маркса», як відповідь на гасло комсомолу 1922 року перейти до учби.

НА ДЕНЬ 3-РІЧНОГО ЮВІЛЕЮ ЛОХВИЦЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КСМ

(З ранніх поезій)

Думка в гарті — прийде воля
Через чорні дні.

Праця, смага, піт і болі...

Пил і тумани.

У денікінським запалі

Виростав юнак,

Говорили мужні й смілі:

— Йди до волі, так...

Без чобіт хлоп'я курчаве

Зовсім ще дитина,

А то він слова «лукаві»

Ранком ніс вітривам.

Під парканом дочекався
Червоного війська
З рукава червоний прапор
На шпілі повісив.

О, нарешті! Гей, радійте!
Юнаки, дівчата,
До комуни дійдем, дійдем,
З нами радовлада!

Бій і тумани минули
І не тріщить щоранку кулемет...
Гей, ви, що йшли під вітер і під кулі
До праці юнаки! Вперед!
Кличе вас відважний і повсталий
Д'гори піднявши промінь-смолоскіп,
На прапорах — Володимир Ленін,
Що зором далі темнії розпик.
Наш комсомол горить, що зорі,
Вогнем наукою в борні горить!
Минули сні і рабська неволя

І долями майбутнє майорить.
Гей, вище смолоскіп! Пісні!
Борня, наука, праця і прапори!
В нову сім'ю пролетарів —
Єднання у єдиному
Всесвітнім Комсомолі.

1923 р.

ВЕСНО-ДУМНІ

Ранок, день...
Серце — порив
Такти скорі,
Кучері в піснях,
Комсомолься, дум-о-думо
На полях!
У привіти
Зореквітні
Лунно-звучно ливь,
Годі, цвіте, половіти,
А розквінь!
В чистім житі, перемитім,
В ярових хлібах,
В грозо - сльози перелийтеся
По дощах!

Щоб усюди
Співогуди,
На поля — машиння,
На збудячених розбудах
Гумо-шини.
Трактор:
Трах-тах-тах-тор...
Перевесло — паз,
Комсомолься, моє серце,
Я підпасич!
Серце — порив
Такти скорі,
Кучері в пісні,
Комсомольтеся ж ви, думи, —
По весні.

1924 р.

Газета „Юнацька Правда“.

ОСІНЬ КОМСОМОЛЬСЬКА

І звідки нам знати:
Вже осінь,
Коли серце таке атрофоване.
Як баби мочили плоскінь,
Губком надіслав тези довгі нам.
А в тезах розраховано значилось —
Переходити з літніх умов
І подумали ми — самі знаємо,
Час наспів, безумовно.
І от почалося з Сельбуда,
Почалось комсомольське горіння.
Враз повіяли бурі холодні,
Навмисне прямо і в спину.
І сійнули дощі, мов з підрешітки,
На чубату активістову голову;

— А чи поставить на пропколективі,
Про забезпечення братви голої?
Та куди там: лаялись, лаяли,
(Особливо секретар Окрпаркому).
А дні зимні, тренажні не гаялись.
Зливи-дощі лили, засьорбувались...
Як верталися хлопці з пропколективу,
Не один необутим шляхи топтав
Зате планами кожен мірив...
— Комуні-з-зм, комуніз-зм...
дріт співав.
Буде молодь до клубу збиратись,
Зачитаєм доклади, влаштуєм вечори,
Забезпечимо долю батрацьку,
Складемо низку договорів.
Провели ж добре «Юнацький день»
В демонстрації тисячі й сотні,
Залишилось ще головне:
Добре провести «Жовтень».

1923 р.

РОЗЛУКА

Ярким цвітом повисніть, пісні,
На плакати коммольського клубу.
Гей, прощаймось на довгі дні,
Ти мій товаришу любий.
Ідеш цвіт, комсомолко, на села
(Заскучає міська ГеПеша)
Я ж чекатиму звідти веселу,
Запрацьовану, буду чекать.
З тих селянських ланів, сіножатів,
Що лягли навкруги, навкруги...
Твій червоний платок делегатки,
Нехай буде отам червоніть.
Знаю я, з каганцем будеш втомна писать,
Про заводи питати, електрику,
За «отрив» горожан батькувать,

Циркуляр батькувать недотепний.
Із листом вітер пісню осель принесе
І жагучість твоєї невтоми:
...Комнезами, сельбуд, робземліс...
Комсомолка роботу викона.
Тож прощаймось на довгі дні,
Ти, мій товаришу любий,
Буйним цвітом — гей, звисніть пісні
На плакати коммольського клубу.

1923-4 рр.

НОТАТКИ

(Під «Різдво»)

За тином тин, притинки
І рве «Сірко» попову рясу...
Я більшовик,
Колись на перелазі
Стояв в озброєній відвазі.

А потім, як потоп,
Як ріки, полились, повстанням бідаки
І Перекоп
Зодягся в спів,
Бо не один із нас там у отави ліг.

І ось тепер, мов пропелер
Прорізали ми нові дні відважно.

Кого ж тепер
Нам страшно,
Нам непоборним, нам безстрашним!

Сьогодні мідним дзвоном
Дурман попівський розіллється;
Колінопоклонная помолиться
Смугляста матінка рожевій богородиці.

Як звечоріє
І три зорі
Волхвами здаля вперш прибудуть...
— «Всевишній благо нізпошли
на перепуття
синам моїм
Що в світі блудять...
І неймовірам
Думи правовірні
Вложи, як і батькам —
На довгу путь...
Свій тяжкий хрест хай донесуть

Серед хороби і розпусти»...
І знов поклони і коліна
І на долівку два лоби
О, за що молитесь, раби
Батьки мої
За комунара — сина?

На покуті озвар,
Кутя розварена,
А в ладані і молитвах
Зігнулась мати.
— О, мати, в нас прорвало
Всі загати,
Сини твої
Ясні червоноарми.

Ми в новину
Орлами сизими
Шугаєм в нетрі з перемогами,
І розумом роз'яснено пронизуєм і гонимо
«Предвічного», «всесилого»,
Недогодованого бога.

Чому ж,
Сьогодні мідяним дзвоном
Дурман поцівський розіллється,
І колінопоклонная помолиться
Смутляста матінка.
Рожевій богородиці?

. . . . .

А там
За тивом тив, притивки
І рве «Сірко» попову рясу.

1923 р.

* * *

Од моїх листів зимового сезону
Він схиляється, задуманий оргінстр,
Бо отам на комсомольськім лоні,
Комсомольське молоде узлісся.

По весні, як сонце круто
Обернётся і потисне наші п'ять,
Буду, буду вибивати «ундервудом»
Циркуляри, тези і мандат.

Криють весни синіми нас днями,
А над клубом комсомольським сніг,
Секретар у даль замріяно очами
В перегони сині, дальні ліг.

Просять там степи агрокультури,
Де бандит учора толочив бур'ян,
Та вітри в напрузі буйні тури
Самогонний дух із димарів сьорбали.

Гей, утік, утік той дух осінній,
Весни виснуть, пнуться на дротах,
Там, де обрій велетенське піаніно —
Ходить вітер ходур

там... там... там... по ладах...

Гей, ніхто, ніхто такий ніколи,
Як веселе комсомольське панібраття,
Вже сьогодні березневі збори
Постанову мають поле обробляти.

Просять там степи агрокультури,
Де бандит учора толочив бур'ян.
(Не читати б нам поем Сосюри
Про Тетяну, Яна і Махна!)

Там на комсомольськiм лоні
Комсомольське молоде узлісся...
Од моїх листів зимового сезону
Він схиляється задуманий оргінстр.

1924 р.

ЛИСТ

Дівчино-секретарю,
Як тебе любили ми!
Десь ти за заметами,
За снігами білими.

Школа. Дві акації.
Про весну, про молодість,
Тільки ти за працею,
Вечори з промовами.

Чом од нас поїхала,
Не шумиш верстатами,
Вихорі ще й віхола
У яру повстанському.

Там нема електрики,
Віє з лугу холодом,
Ти одна є лекторка
Із заводу, з города.

А без тебе трудно нам —
Ми й на зборах згадуєм,
На заводі трубному,
У цеху прокатному.

Дівчино-секретарю,
Як тебе любили ми!
Десь ти за заметами,
За снігами білими.

ЗА ГУРКОТОМ

За гуркотом,
за шелестом
машинним
не вчув,
не вчув
її приходу...

Здавалося, червоною хустиною
Сливила рух приводовий.
Не будь такою смілою,
Не заважай робить.

Прийшла і серце полонила,
І я не знаю, що робить?
Шуміли, шерхали паси
Одвічну пісню передачі,

А я до шківу нахиливсь
І очі остудив гарячі.

Сміялись ще робітники,
Та знали юність нашу...
— Іди, дівчино, собі йди,
Увечері побачимось.

За гуркотом,
за шелестом
машиновим
Спішила дівчина, виходила
і вже з дверей,
хустиною,
хустиною...
і знову рух приводовий.

1924 р.

ФАБРИЧНІ

I

Хвала тобі, ткале, хвала!
Хорошої кармазини наткала.
Спід машини виповзає полотно,
Ходить, рідить веретено волокном.
Ходить, рідить, голосує на мазі,
Перед зміною останньою шумить.
Ще й із цехів линуть співи, співи прях,
Хвала тобі, ткале молоденька,
Гей, хвала!

II

Зоретканві наші метри потечуть,
Робітниці верстатами, чуєш, тчуть!
чуєш, тчуть!

Шулька блисне під рукою, миготить,
Цілоденно полотнище там біжить!

там біжить!

Плашма плашка ціла пада—наткали!

зіткали!

Ми Республіку в червоне зодягли!

зодягли!

III

В нас на фабриці не приворот росте,
Подзвін ходить, переходить, аж на степ.

Аж на степ, на степи, степогей! та гей

До Червонців наш сьогодні їде шеф!

А з собою та три подарі везе —

У вас друзі-козаченьки сестри є!

Перший подар-подарунок козакам —

Червонії лампасики ткалі ткали;

Другий подар-подарунок воякам —

Кармазинові кашкети пряжи прями;

А що третій—то червоні прапори —

Пряжи прями, ткалі ткали-зіткали!

Шито, бито на прапорах наш наказ:

— Як ударить ворог з поля — бийте враз!
— Як ударить ворог з лісу — не здавайсь!
Кармазинові прапори розвертай!
Кармазинові прапори розвертай!

1925 р.

ЗВІЗДОСЛАВИ

Вечером ждатимеш, матінко,
Сина з Червоної Армії,
Будеш дивитися з хати
Довго його не видати.

Чому ж немає і досі
Сина мого звіздоноса?

Поле в долині мовчатиме...
Враз

комсомольськими чатами
Ми принесемо вість на село,
Шефи волфи, звіздоноси!

Буду я, матінко, буду,
В мене зоря п'ятикута!

Гонами край шлякостелиться,
Хто з нас додому повернеться
Може згада матірок.
Гей, комсомоль
На село!
На ярк!

1925 р.

БОЇОВА, В ПОХІД

У ногу—раз!
Походом—два!
Йдемо, йдемо, несем наказ
На кулеметах, на словах.

Наказ нам КІМ
До бою дав,
— Завзято—грізно молодий
Вогнем мети старе, змітай!

Вже нам до ніг
Од бою впав —
Вмирай, здохай під юний спів
Нелюдський кат—всесвітний пан!

Вмирай, здихай,
Старе кова
І не прохай і не благай —
То нам сміється далина.

І ми йдемо
Вперед в похід,
Наказ комуни несемо
На захід, південь, північ, схід.

Комуна йде,
Прапор цвіте,
Веде нас партія вперед
Де труд і спів, де юний день!

У ногу — раз!
Походом — два!
Йдемо, йдемо, несем наказ
На кулеметах,
На словах!

МИ МОЛОДЬ

Ми молодь,
Ми молодь,
Товаришу молот,
Товаришу любий,
Розміряно гупай,
Та гупай,
Та гупай! —
Гуп, гуп, гуп...

Ми юві
Ком'юни
Стремим до комунп,
Ритмічно ударим,
Ударимо разом,

Гей разом,
Та разом! —
Раз, раз, раз...

Од краю,
До краю,
Мов шум водограю,
Далеко полинуть
Ковадла мотиви
З гуркотом
Виспівом —
Дзінь, дзінь, дзінь...

В ковадло
Ударте!
Гарячого гарту!
Ми зробимо нові
Для щастя підкови,
Бо ковка
Иде ловко —
Ков, ков, ков...

Ми молодь.
Ми молодь,
Товаришу молот,
Товаришу любий,
Розміряно гунай!
Та гунай!
Та гунай! —
Гуп, гуп, гуп...

1924 р.

КИЛИМИ

В бубон грають, виїжджають
Куркулики кіньми,
А на скринях чорні й сині
Мною ткані килими.

Од притвору до вівтарю
Подарунки куркулів —
Під попові ноги славо
Мною ткані килими.

Вдарю, вдарю туго ляду
Висікайся, цвіте-клин,
Та не будуть їм на радість
Мною ткані килими.

Пишною мовою узори,
Вигантовано вже «КІМ» —
Зацвітають мої зорі,
Мною ткані килими!

1926 р.

БАТРАК

(Уривки)

За лісом-огорожею,
Ходить місяць рожею,
прохолоджується,
просвітляється.

Гей, я босий батрак,
Не мину куркуля
розпитаюся.

Шум...

Осінь. Холоди...

Я з далекої слободи,
До худоби найміть,
Буду й дітям годить,
Й дядькові, й дядині.

... Шум ...

Осінь. Холоди...
Дя-а-дино!

Гей, мій краю,
Краю придолинний,
Оплаканий наймами,
Завітрений нивами,
Вже по тобі, краю,
Не вітер гуляє,
Вже по тобі, краю,
Мости заплітають.
На мостах дороги,
Дорогами пісня —
Натягли полотна
Станції залізні.

Не вітер і не музика
Останні дні ідуть,
На березі, у лузі,
Грає одуд у дуду.

— Грай, грай, грай...
Гляди, лугу, не програй,
Як приїдем тракторами
Буде тобі край.
Луки вдарять за муками,
Горби за туманом
І тут таке повстане
Роками,
На цілі роки.

І край, розбитий панством, процвіте,
І лад збудуємо комуністичний,
Куркульство знищимо і степ
Не рабства гніт, а стане степ
Комунським полем вічно.

ЛЕГЕНДА

Згиналась під коромислом...
Оскелені, круті
Шляхи мої вподобала
Її надумала прийти.

Дорогою вагалася
І стала на межі,
А вітер, вітер змалився
З курявою біжить.

-- Чи вірить, чи не вірити —
Гуляють банди скрізь,
З комуною та милий мій,
А брат пішов у ліс.

— Бандити злі, отамани,
На вітер пожари —

Повірили, отам вони...
Як підеш, погориш.

І вже, коли тополями,
Поховано той крик
Ти полем переходила,
Встигала до ріки.

А вечір над долиною
Задумою повис
На косах павутиною
... Вернись, моя, вернись!

Та вер...
і не вернулася,
На камені вже тінь.
Хто за тобою журиться?
Хто полем тупотів?

Ріка стоїть на місяці,
А місяць угорі,
Що хвилями запінився,
Здіймається й горить.

Вода спада за каменем,
Розписує весло,
Як жужелиця давнього
Із церквою село.

Стоять, стоять могучими
Заводи, городи,
І вітер хмарно тучиться
І тоне молодик.

Перевезу тебе я, дівчино,
Багато перевіз;
Не жур в очах засвічено,
Не сійво, повно сліз...

Стоять, стоять могучими,
Заводи, городи,
Та в поле, поле тучею
Ідуть, гудуть дроти.

А за лісами ранки
І люди гомонять:
— Вернися, подолянко, —
Аж полем тупотять.

І бігають над берегом...
Я не верну човна,
Вже схід встає шерезами
І ніч іде, мина.

Згиналась під коромислом.
Оскелені, круті
Шляхи мої вподобала,
Прийшла у городі.

1925 р.

В КОЛИСЬ КНЯЖОМУ МАЄТКУ

Де на грані тоскного кохання
Блакитна осінь розцвіла,
Хтось прозаїчний цукроварню,
Крикливу паву, збудував.
Сумні збентежено маєтки
Згубили стилі і фасад,
Біжать по рейках вагонетки
Через газони, через сад.
Сумні залишено оливи,
Культури давньої сліди,
І тільки гості говорливі
Летять щовечора сюди.
Приходив «сам» колись до «неї»
І «В» і «С» любові дуб...
Прощальний слід, прощальної алеї...

Веселий сміх,
Веселий клуб!

Стоїть Madonna ніяково,
Схилила руки, очі вниз
І оповили верби колом
Скульптури білий тонний блиск.
Чекають травня троянди,
І ніжних весен водоспад,
Та не повернуться вже банди
До рафінованих принад!
І десь далеко маневровий
Кричить —

вантажити пора!

Як доля — цвіт, робітникові
Розсипавсь цукор — білий мак.

* *
*

За Дніпром руді каменоломні
Вечори морожені кладуть,
Вітру буряну неловко
Камінця маленького зіпхнуть.

А на днях і хвильне й негасиме
Устає і гра на блискавках ножах —
От - от - от заводським димом
Небосхили надвоє розчахне.

І тому на водяні заграви
Лише вогнені лягають дні —
(В вісімнадцятім Червоні йшли
І землю квітну, землю брали
О, революції вогні!)

Ген, десь там... з низин Південносталі
Димогаревим майбуттям оддає...
Знаю, дні минуть і весни талі
Закружляють рухами планерів.

Не злякатися бензолевих нападів
Із далеких,—сизих атмосфер —
Той поет віків акумулятор
Хто в цей день робітний главковерх.

Нерво-проводами й я припав би
В голий грудень, у суху рілляю
Слухати, як вітер буде
За майбуттям гнатись: гур... гур... гур...

Та йому таки неловко
Камінця маленького зіпхнуть,
За Дніпром руді каменоломні
Вечори морожені кладуть.

В ІРІІ

Гуси, лебеди — давній други,
Над трубним заводом моїм,
Бачать поля і зелені луки
Сині озера, гаї...

Десь шумить осінь і три океани,
Сонце в повітрі — крилатий туман —
Ми за варстатами — нові трояни,
Трої нової нікому не взять!

Наші стоять на постах гармаші,
Хижі дороги й шляхи перелітні
Враз перетнуть,

перетворять, о, диво,

чужі

Рейди ворожі на рейди побідні.

О, диво!

Куди б не летів

Птах, чи людина, чи вітер — порів —

Класи повстання — залізний мотив,

Класові війни — під спів молотів

Вище і вище підноситься

Ленін, Сталін...

Землі б/б — Інтернаціонал!

Гуси, лебеди — давнії друзі,

Самі на крила і в синій туман

Думаю, знаю

вам туги, вам туги...

Та в нас тої туги нема.

1925 р.

МИНУЛО

(Роман без імен)

Він був білявий і ніжний,
Я чорнява і груба;
— «Чого ти з ним маніжишся,
Чортова шлюхо?»
Це було пізньої осені,
Він прийшов із снігом-сівером,
Був військовий, був запорошений,
Грізний і милий.
Ми ходили з ним у світлиці,
Де самотні смутили роялі;
В холодні далі денікінці
На південь ворожий тікали.
Ой було ж любо і грізно,
Захлинався Дніпро від набоїв

До глибокої ночі, до пізньої,
З милим простояла.
На крилах млинових вітри гули,
А білявий мене розкрівав;
Та було те колись, колись...
Не загойть тепер, не загойть.
І як впали вогні крутозоряні,
Мій незнаний тону в Дніпрі.
Піч крізь ніч, я білявим захворіла,
А він тифусом десь захворів.
Проплило і вода, і бої, і дівоцтво,
Також суд-пересуд по сусідах
Тільки згадка верта серед ночі,
Його з сівером ніжного, блідого.
Меле муж у млині вечеровім,
А я, кажуть, його господарка.
— Милий, далекий, білявий,
Я без тебе ніщо... куховарка.
І ніхто не покличе і знов не гляне,
Я куркульством прикута жона,
Поговір укриває, неслава,
Коли знову про тебе згадаю.

Та юнацькая пісня одна,
Що з далекого клубу прилине,
Стріпоне стиха серце
Моє полотняне,
Бої згадувать нишком я буду
Та дівочії вільнії днини.

1923 р.

ЖНИВАРСЬКІ СПІВАНКИ

Віє вітер з того поля
Ще й хвилюється трава.
Завтра в полі Комсомолії,
Комсомольській жнива.
Гей, сьогодні коло клубу
Грають зорі — ліхтарі,
А на завтра ми полюбим
Комсомольців-косарів.
Не «зажинки» горілчані,
А гарячі слова —
Підуть кімівські дівчата
За жниварками співають.
О, мій квіте, мій катране,
Чи зів'янеш коли ти?
Не побачу друга Йвана

Аж до тої сєреди.
Не побачу довго-довго —
За ярами косить лан.
Колос. Вітер. Нива довга.
Чи докосить мій Іван?
Ой, коли б не розійтися
На степовому путі.
Як одзвонить гостре кісся,
Знов до клубу ти прийди.
Віє вітер з того поля
Ще й хвилюється трава.
Ми веселим комсомолом
Подолаємо жнива.

1926 р.

НАСТРОЇ

Чи я жатиму хліба,
Заорільська далино,
Моя сивя, голуба,
Вітером запалена?

Чи вже другий тракторист
В русі тракторних колон...
Хто ж одержить, друзі, лист
І не лист—вогонь?

Та я чую —

у-ду-ду...

Грає тож моя дуда.
— Гей, лади твої в ладу,
Комсомоловський дудар.

— Гей, лади твої, як цвіт,
Не зів'янув, не померк,
Від'їжджав на много літ
І вертаєшся тепер.

І вертаюся,
Як син
Брат як, друже, молодий!
Знизу коси в голоси —
Наче кличе, каже «їди».

Був я, бачив світ, людей,
Дивні дива обходив
І вже знати мені, де
Після повені броди.

Одбивали ворогів,
Край туманів то виднів
Та як слава йшов, гримів,
Мій комуністський заспів.

Грає ранок переддень,
Грає, сонцем виграва,

Синій вітер, синій день,
Трава.

Та тумани покотив
Віте, в ранок молодий,
А зза чорних туманів
Порив буйних тракторів.

І на схилі—

у-ду-ду...

Грає тож моя дуда —
Всі лади твої в ладу,
Комсомоловський дудар.

1925-1929 р.р.

* * *

Навкруги цвіт-лугі,
Пізня осінь.
Хтось прийшов дорогий,
Синій, дальній, тугий
І тумани поклав у покоси.

Сторона ж ти моя,
Грані дальні...
В сонний край, дикий край,
Отакі, як і я,
Надсилають листи привітальні.

За листами машини
Залізні —
Край зацвів, край ожив —

Над потоками вив
Підіймають охмареність віжну.

Чи ви ждали мене
Свого сина,
Що за радості день.
І клеє й не клеє
Моя мати степова, осіння.

І над горном робіт
День почато,
Тільки хвиля шумить,
І до сонця біжить,
Як на луки веселі дівчата.

1925 р.

ОРІЛЬ-РІКА

Вечорами тихими такими

(Савур могила)

Наїхали дядьки іздалеку, стоять,

І гомін їх, про дивную машинну силу:

— Подовше б жить!

— Кому б повидать!

Тож нарочито маривом рясніє Запоріжжя,

Розвішало електрику в заобрійні віки.

На хмарнім супокої вітер лиже їх

І ріжуть там, бантують там:

—гіу... у... гудки!

Уже упав і тут меліорації зелений шум,

Де степ, на постави ріки Орлі;

І хто б там думав, про таке подумав,

Як колективи от, або артілі?

Транемісія ж розказує усім
Про силу двигуна і силу передачі.
Двигтять, мов ходур, ходять постанна
І п'є ківш борошно гаряче.
Загата вперто на грудях своїх
Затримує весь збіг темнозелений,
Тому то лист од ясеня та клену
На омути вертіти полетів.
Тому то лист углиб,
У глибину протокою поверта,
Цівкочуть струменами бризки,
Спадають,
падають,
Біжать униз
І зливно десь регоче характерник...
Турбіна шуми шле,
Шепочуть щелєпи її
І свердлом в'ївся
в'ївся шум
В степи засипані пустелі.
— Спитай!
Динаму б нам,—казали, говорили.

— Спитай!

Динамо світ вже шле на села.

Чи знала, думала коли Оріль,

Що сил піддасть електрика весела.

Вечорами тихими такими...

(Савур могила).

1925 р.

ДІВОЧА

(Піснею)

Над луками туманиться,
Полетіли в ірій птиці
І прядиво костричиться
На терниці.

На терниці
Бительниці
Трррах, тах-тах-тах-тах!
Трррах, тах-тах-тах-тах!

Ой, хто ж мені співатиме,
Вершки суму збиратиме,
Як не птиці-жартівниці,
Та сріблясті бительниці.

Десь козаки йдуть,
Коники іржуть,
Може ж там мій комсомолець
Держить здаля путь.

Волинь, Волинь, Волиночко,
Далекая матіночко.
Ой, кину ж я бительницю,
Позабуду і терницю,

Подивлюсь на шлях,
Що в степу заляг,
Як тікав із України,
Не вертався лях.

Ой, кину ж я, кину я,
Моя й пісня полинула
Там, де милий, там, де брат
Прикордоння хоронять.

Вояки червонці,
Панів переможці,
Червонії лампасики
В хлопців-оборонців.

Летіть, птахи, не журіться
Хай луками туманиться,
В Дунай-річку задивіться
Гей, батрачка вже сміється.

В серці сум зогнив,
Не плачі, а спів,
Буду пісню виводити
Тай для козаків.

Над луками туманиться,
Полетіли в ірій птиці
І прядиво костричиться
На терниці.

На терниці
Бительниці
Трррах-тах-тах-тах-тах!
Трррах-тах-тах-тах-тах!

СЕЛЬБУДІВСЬКА

(Піснею)

Пісні мої, пісельники
Не сумно з вами, весело.
Над кужелем я ніченьку
Трудовую просиджу я,—
Топісіньку,
Рівнісіньку,
Та довгу, цівкой
Нитоньку виводжу я.

Пісні мої, пісельники
Не сумно з вами, весело
Товариші,
Товаришки,
Кутковії посходяться

До праці всі,
До праці всі,
До книги, кужеля усі
З'охотяться.

Пісні мої, пісельники,
Не сумно з вами, весело.
Ідуть, ідуть подруженьки,
Покинули куркуликів.
Ой, кужелю,
Куделиця,
Робити ж буде весело
Батрацький клуб!

Пісні мої, пісельники...

Я БАТРАЧКА

Я батрачка Тетяна
З червоних осель,
Я тепера весела щодня,
Назбирала пісень голосних
Повну пелену, от, полотняну!

А родилася я і підводилась я,
Кажуть мати, в степу, на роботі
Коли дука, «працюй», підганяв,
Додавала косарка клопоту.

Мене кинули там, на запилений шлях,
Забували в кошарі на з'їдах,
Підросла я, пішла по панах,
І була при дорозі, при битій.

І чесала не мати, а вітер косу,
І тіпав по лицю яконом,
Зазіхали усі на мою, на красу
І мантачили скісок—любов.

Ой, коли б не упали огненні кличі,
Чи я б вирвалась з пекла такого?
Хтось ішов і горів, і співав ідучи
І нас звав із собою в дорогу.

І родилася я, і двоїлася я,
Ой, коли б не упали вогненні кличі!
Десь повисли, як трутні, пани і сичі
Встало сонце і наша Комуна.

А тепера весела щодня,
Я батрачка Тетяна
З червоних осель,
Назбирала нових о, пісень, голосних
Повну пелену, от, полотняну!

БУДНІ

Цикл

I

Гей, торфорозробко, хлипай
На весь цілинний степ,
Під вечір сонливі липи
Скличуть поденних до себе.
Сном спадуть уривки гудів
На замріяні досі затоки,
Прийдуть Леніна слухать
Та лунких революцій кроки.
В клубі прийдешніх Комун,
У завітчанім зелен-сельбуді,
Буйним головам цілі клунки
Політграмоти кластиме гурт.
Хай за тином у тінях лип,

Ще хто Олянку налає:
Ну й, відважить нахабі — липнеш?
Час не такий настав.
На чиюсь закосичену голову
Не наляже сум пересудом,
Є на степу фабзавкоми,
Всіх товариство розсудить.
Комарями здіймуться ранки,
Вийде торф для країни копати,
Твоя буйна смуглява Олянка,
Робітничо-селянська Радо!
Гей, торфорозробками хлипай
На увесь цілинний степ,
Над вечір, де синява лип,
Села заличуть до себе.

БУДНІ

Цикл

II

В затумажену НЕЩом даль
Йшла полуднева ти,
Ниви руді, засмажені,
Чорні шляхами хрести.
Сухим тормозом розум горів,
Стать на яку дальню путь?
Та прийшов молодий женвідділ
І шляхи показав до комун.
Зоревіями, от, опоясана,
Руки здіймаєш — прийдешне!
Донька якої класи,
Очі кому твої крешугь?
Праця ж на гарті твоя,

Гарячая серцем кров...
Для республіки збройних Рад
Ти відновляла завод.
Потекли соковиті меди
У артерії наших країн,
Бачиш тепера ти:
За машиною йде машина.
Ниви озимо і яро,
Хиляться чорні хрести,
На розвиднені, спілі далі
Йдеш полуднева ти.

БУДНІ

Цикл

III

Вночі поле — синій ангар,
Ми омились надгорними ранками,
Тихо тухли далекі огарки,
Як на ріках загупали праники.
Завмирала толоками гадка
Про серця піскуватих осель,
Переходили парами кладку
В запромінену днями цегельню.
Там пожалілися гудам
Росяно-буйні отави
Ми же скибами різали ґрунт,
Кахлі віками формували.
Замовив у нас Комуногосп

100.000.000 цеглин;
Глина, мов масло, текла,
В печах жаровні заклипали.
В степ енергійніші кроки
(Сміється, сивіє овес)
Останню електрику провод
Нам в передмістя несе.
Поверталися ми за тини,
Розкотилися гудом далеким,
Серпень місяць степи молотив
І старечо увечері хекав.
Вночі поле — синій ангар,
Ми омилась надгорними ранками,
Тихо тухли далеко огарки,
Як у ріках загупали правики.

1924 р.

ПЕРЕДКОМУНСЬКА

(Піснею)

Скільки того дива
впало на прядива, —
Впало на прядива,
Стеле на луги.
Тут би колективи
та пожали ниви,
Тут би колективи —
вбрали береги.

Та куди не глянеш,
впали чорноземи,
Та куди не кинеш,
обриси заграв.

Гє, повисли б арки
          золоті, надземні,
Трактори б полізли
          цілину орать.

А то полем глянеш:
          тільки сіно в'яне,
Тільки сіно в'яне
          та вітри гудуть.
Та то ж ми сюдою
          кулі олив'яні!
Та то ж ми сюдою
          звоювали путь!

А на ріки кинеш
          береги обсохли,
Береги обсохли,
          Аж болить в-вічу;
Гей, ударте наші
          електричні сили.
Та ударте сили
          світє-краю чуй.

Ще й прийди, машинно,
заоремо межі,
Заоремо межі
і оновим край.
Хай сміється небо
і вогні закрешуть,
Хай сміється небо
зорями заграв.

Скільки ж того дива
пада на прядива,
Пада на прядива
стеле на луги.
Тут би колективи
та пожали ниви,
Тут би колективи
вбрали береги.

1926 р.

ЗУСТРІЧ

Йдуть жита, наступають жита,
Немов армії братньої чати.
За могилами бій, похід, гул копита,
І прийшли із серпами дівчата.

Власне, сестри-тополі, їх сім,
Та не знаю — кияни, полтавці?
Квіти мак, квіти чари в косі,
Очі блиск, очі гра і ласкавці.

В полі сорок доріг, всі до сонця пройшли,
Знають поділ і власність і межі:
— «Є у тебе твоє, а твоє, що нажив...
І серпи не тупі — гострі леза».

— «Ми уміємо жать, прясти, сіять, полоть
І братам перев'язувать рани,

Доля вивчила нас боронити село
І на полі шукати повстання...»

Та й метнули серпи — сім серпів,
І обніжками пісня жниварка.
То обходив, гуляв з віку в вік житоспів...
Ані тіні на небі, ні хмарки.

— «Як же так і повстання нема?
І в блакиті о, хмарне блакиття!
— Хто із поля пішов, не вернувсь до ярма,
Не озброїв ні долі, ні жита?»

Поспитала одна, друга в сміх,
третя в плач, а останні:

— «Я б пішла,
коли б можна?»

— «Не гріх!»

— «Я бувала уже, я повстанка...»

... Гур, гур, гур... зза гори

Таки ж бій!

Таки ж грохот сьогодні гарматний.

... Гур, гур, гур...

То не буря, не грім!
То не буря, не грім!
— «Здрастуй, братику трактор!»

І поклон, і низенький поклон,
Як велять ще селянські звичаї,
А на тракторі — «КІМ»,
На прапорі — «К о м м о л»,
Сині квіти його уквітчали.

— «Ой, дівчата, ой, сестри мої...»
Молодий машиніста чорнявий.
Вечір десь, вечір йшов голубий
І зацвів угорі кучеряво.

За могилою сон, не ідуть копита
І серпи через плечі дівчата...
А жита полягли, у наметах жита.
Немов армії братньої чати.

НА ОБНІЖКУ

На обніжку згадували війни,
На обніжку справи про колгосп,
Сходилися люди і машини,
Прислухався тихий колос.

Починав ізнов розмову бригадир:
— Змовкніть, люди, змовкніть...
Ми зійшлися як один сюди,
На останню, зустрічну розмову.

— Запаліть найбільші цигарки,
Затягнися кожен тут махрою,
Та й скажи, чи рушать косарки
На хліба північною порою.

Хліб підвівсь — в долоню колос,
Що суворо дивиться докором —

Забарилися бригади наші досі,
Не дощам лишати ж хлібне поле.

Бригадир замовк і розлад
Голосів пішов у суміш,
Лиш хліба стояли піднято і гордо,
Косарок блистіли білі зуби.

Затихав на полі синій вечір,
Десь проміння додвітало вроздріб,
Заспівали ідучи дівчата
На полях сусіднього колгоспу.

Сходив вже на сході й місяць,
Закликаючи на пашу неба зорі,
Вилаявся раз хтось, двічі, тричі...
Хтось хмарки відшукував грозові.

— Та куди це! Як це!..

Спати не даєш, Юхиме...

Що зкосили, до нового хвате... і осікся,
Далі мовив,— треба розігнути спину,
Бачиш руки, сам ти на копил ізвівся...

— Ні, не серце...— Змовкни!.. піднялися
другі.

Ти про серце кажеш, коли ворог, ворог,
Він на наші ниви, він на наші луги
Направля, як стріли, всі свої дороги.

На обніжку згадували війни,
На обніжку — змовкни, враже, зрада...
Піднялися люди і машини,
Піднялася вся Юхимова бригада.

Піднялися руки за і проти,
Навіть той, що серцем проти, не підняв,
А хліба виструнчували чоти,
Зачиналася під місяцем війна.

Косарки в пагорки кулеметом
Застрочили. І в'язальниці, як сестри...
Йшли жнива під зоряним наметом,
Йшли ударні на радянських землях.

ПОСІВНА

Ой, ластівко, очеретяно,
Та веселе твоє речиво —

Щебетанням з нагідок
До товаришок д'ластівок.

Зустрічай мене весною в полі,
Молодую на тракторі,

Молодую, первую на весні,
На колгоспній, на ярині.

Назустріч підніметься сонячний день —
Ластівко, ластівко радістю пісень...

Повіявся вітер з блакитного дня,
Виїжджає трактор — розступись туман!

Червоная хустка — туго кінці —
Першій борозни — комсомольці.

Залізною ходою, усмішкою молодою,
З радістю, з весною!

На яру пшеницю, поля, ви поля,
Ударна бригада — колгоспна земля!

Колгоспная борозно, колгоспний гектар,
Весною посівною куркулям удар!

1933 р.

ЛИМАРІВНА

Диво дивне —
    йшла машина,
а в машині Лимарівна.
Очі чорні і до пояса звиса
    її русая коса.

Ой, колише вітер та овес,
Іде сам начальник МТС,
Їдуть полем, їдуть лугом берегом,
Лимарівна дівка за кермом.

Рука правая повертає руля,
Рука ліва косу поправля.

Гей, машина, гей, машина, аж гуде
Лимарівна молода веде.

Ой, навіщо ж ти, колгоспная артіль,
Та придбала цей автомобіль, —

Лимарівну дівку я любив,
Оту саму, що забрав автомобіль.

В полі вітер, в полі
шовк-трава,
В Лимарівни чорная брова,
Чорні очі і до пояса звиса
Її русая коса.

З Лимарівною ще дружить Бондарівна
З Бондарівною Кравцева і Шевцева.
Її бригадирова весела Молодцева.

Лимарівна приклад всім.
Лимарівна в'яже сто снопів.

Її батько, Лимар — бригадир,
Мабуть щастям, долею нагородив.

Ой, старая Лимариho,
Знала ти багато лиха,

ЛЮБОВ

Хміль хмар, бузок озер
і листу листопад,
Прийшла веселая тепер
в вінках ясних принад.

Любисток і любов —
ах, серце, серце ти —
Без зайвих речень і промов
Прокладаєш мости.

І ми вже ось
Йдемо у ряд,
І ти і я в цвіту—
Вітри почали цілувать
І молодого й молоду.

Тут стали, тут взялись
За руки, рукава

З вітрами сміхом обвіялись,
як молода трава.

Це гульбища, це гулянки
Колгоспні по весні,
Це гульбища, це гулянки,
Це молоді пісні.

Старі діди столітники
Чи хто з вас так гуляв?
Старі діди столітники
Берись за рукава!

Стають підспівачі, підспівачі,
Столітні сівачі
І піснею змагаються
Із нами беручись.

Це гульбища, це гулянки
Колгоспні по весні,
Це гульбища, це гулянки
Це молоді пісні!

ВЕЧІР

Там за корпусами фабрконструкцій
Золотане захід в дымогаревім чаду...
Я прийду — відстукаю, простукаю,
Зміну невідомих виробничих чуд.
Вечір там загасне від втоми,
Прилетять легенди до машин моїх —
Буряно, запалами, травами, соломою
Поза високості зоряних димів.
Пролетять кіннотою Буденного,
Я захоплено зітчу узорі революцій,
І пісні ідуть, од ременя до ременя,
І товариші з душею фабрконструкцій.
Той на зміну прийде, зробить стойку,
Стане. Гей, ти геній на роботі С. Т. О.
Хай співа пристроєний коловорот,

Регулятор вторить... стой... постой...
Миготять по ряду — в ряду молотками,
Ловлять рухи, та в електрику снують,
Розрахунки ходять — шуми самоткані,
Як повстання грізне, як червоний бунт,
Тож вростаю в триста дум бетону
Сниться: десь далекий, зеленявий сон
Моя фабрика вечірня завгородна
Пиймо повно димогар підсоння!

1925 р.

* * *

Мою душу, з шостої борозни
Оповиту синьооким барвінком,
Темної ночі довго вели,
А ранком поставили «до стінки».
Зашуміли гаї в голові,
Загукали на схилах заводи
І поклали мене на траві
За життя, за свободу.
Пронизало душу мою сонце,
А бандита пронизав я,
Я був в життєвій ополонці,
Я був біля чорних ям.
А сьогодні хвилююсь яриною,
Добіжу в серцесонячне місто —
Зустрічайте ж мене поривного
Молодого й вогнистого.

1924 р.

Бої, як ураган
На фоні учорашу;
І був я, і мене нема...
З солоного Сівашу
Тільки зорі йдуть
Туманами в путь,
Та встають дорання
Росами лимани,
Ще й цвіте калина
В голубій долині.
Я ж прийшов до міста:
— Здрастуй, дивне, здрастуй!
Я за тебе бився —
Слухай, ветеран я.
А навколо шуми —
Тут Великий дума!
Бач, які тут дива...

Чом не молодий я,
Чом не піонером,
День один тепера?..
І згадав я поле,
Там тікав Денікін, —
Гей і я ж за волю
Для дітей малих цих —
В туманах вмирав я,
І хололи рани.

. . . . .
Тут мене зогріло,
Я не паралітик.
Буду довго жити —
Сила моя: Місто!

1925 р.

РОМАНТИКА ЧАСУ

Ми звикли йти в бурю, в грози,
Коли ж притихає, як нудно!
Тоді ми в стихію приносим
Романтику буднів.

І дзвенять мости, магістралі...
На їх шрубах солодке Сьогодні.
Ери нової, революції стиль,
Як планово працюєш ти.
І хочеться бачить Майбуття, —
Там воно, там воно дніє...
До сонць чарівної Комуни
Не переступить цих днів.

І заводять пісні на плантаціях,
Їм вторять співи заводів, —

Це нової культури повстанці
Од революції на 10-й год.
Як же буйному втерпіти
Серцю моему й твоєму,
Слухай, пісня пісень про лікнепи,
Сьогодні найкраща є тема.
Решта: політика міжнародна,
Днів цих нудна надбудова.
Бо хотілося б звіку і зроду
Та брати все з бою,

та з бою!

Ми звикли йти в бурю, в грози,
Коли ж притихає, як нудно!

Тоді ми в стихію приносим
Романтику буднів.

І заграли осінні весни
... струни, промені, крокви...
А там широколистий шум.
Хто пісні не про сонце співа?
Хто пісні про журбу?
Ех, брат!
Над Харковом риштовання
І шум аеро, крики журавлині,
Я ніколи не думав про штольні,
Про штольні донбаські,
надра глибинні,
як нині!

1925 р.

ХАРКІВ ЧЕРВОНІЙ

(1919 рік)

Нагай грабармії ще краяв
І Слобожанщину й Донбас —
Та вже разючого удару
Завдав панам робочий клас.

Та вже підходили червоні
Полки робочих і селян —
Ромни і Білгород, Вороніж,
Суми, Охтирка, Обоянь...

Нагаю зменшувались круги
В лецата ката тис і брав —
О, класу бойова напруга!
О, рейду сталінського вдар!

Котились білі з України
І Май-Маєвського кати
Свої вигорблювали спини
І утікали безупинно,
З грудей зриваючи хрести.

Співалось в нашому поході,
Листались славні сторінки,
До бою рвались наші чоти,
Нестримно рухались полки.

І за грудневих сніжних марив,
І за засніжених дерев
Підносивсь він, робочий Харків,
Тверда твердинь УСРР.

І полк один, що мав за щастя
За місто стать в останній бій,
Всю ніч не спав і пробирався
Снігами ворогу у тил.

Взяли безшумно Люботин —
Залізні Харкова ворота —

І тільки сонце в ранній плин —
До бою кинулися чоти.

Кого утримати, кого?
Кому спинити славний порив?
— «На Харків!»
— «Харків наш!»
— «Його нікому і ніколи
Ми славного не віддамо!»

І вже за Харковом котились
Брудні грабармії полки,
І в лютім сказі і безсиллі
Зникали білі хижакі.

1934 р.

РЯДКИ ПРО МІСТО

Славний Харків — місто красень —
Цвіт і наслідки роботи,
День твій сходе ясен, ясен
По цехах нових заводів.

День іде з аеропорту —
Площі, вулиці іскряться,
І дерева однолітки
Починають усміхаться.

День звикає до ландшафту —
Тут метелиці гуляли,
Парубки холодногорські
Із ножами залітали.

Та пона-архімандрита
Тут провозили до пастви —
— Многа літа, многа літа...
Заростало місто рястом.

Гей, тут зрізано ландшафта:
День іде з аеропорту,
Золота його кирея
Нас з любовію огорта.

Розціловує дерева
По листочку, мов деталі,
Перші липи, перші клепи
Руки Постишева брали.

День відвідав: школи, ясла,
Стадіони, парки, площі...
Славний Харків — місто красень
Прапори вгорі полоще.

І заграло сонце, свідок
Небувалих змін і зломів,

На будівлях п'ятиліток
З башт осяяних Держпрому.

Я вертаюся з Міськради,
Я несу вражіння денні,
Я несу, я знаю радо
Щас зустрінуть вулиць клени.

Я іду, я бачу, знаю,
Всі дерева, квіти з нами...
Вечоріє.
Розцвітає
Місто, творене більшовиками.

1935 р.

III

1914 — 1917 р.р.

Ескадри та ескадрилії
Морями, в хмарах, в небесах.
О, де шукать тепер ідилії
Нових ідилій йде краса.

Війна встає. Підводиться війна.
Суперфосфат не добриво полям,
А добриво стовідсоткове — кров.
На берег смерті
    В шаленому прибої
        кинуто тіла,
Застиглі в трепеті національних
        мов.

Тут перекинуто вантажні кораблі,
Там бібліотеку наповнено новим змістом,

Ні Гете істина, ні Гейне юних літ —
Тут істина пряма дозрілого капіталізму.
Томи розбито, впали черепками,
Загусли пелюстки

У полум'ї останнім целюлози,
Горять стремління, розуми, серця,
схопився і побіг том п'ятий Канта—
І божевільно із огню

та прямо в російські морози.
Підсмалено до млявої крові
п'ятнадцятого віку Гутенберга,
Клішовано досягненням заводів Круппа,
Бо ставиться питання руба:

Жити.

Вмерти.

Так будемо ж, браття,
рубати, бити!

Поле...

мовчать толоки.

Потоки крилами проносять весну
Окрилену, густу сімнадцятого року,
Путі прокладають птахи в тайгу небесну,
Земля відтворює їх хвильні кроки.

І армії ідуть

розходяться варізно людські одиниці,

Щоб знов зійтись

об'єднано

і збройно класом.

Осередок намацує законспіровані

підпільні осередки

І вже у наступ йде,

залучуючи маси.

Встають з запілля.

Повертають з Сибіру.

1914—1917 р.р.

На ярому полі
боїв, боротьби —
Музики піднесли
чотири труби.
Оркестри затихли,
і в труби од хмар
Гриміло, гриміло,
Як відповідь — дар.

. . . . .

Чота за чотою
рукою, рукою
Чота за горою
рукою, рукою...

Догримував музики
Охмарений грім —
Армія брала
В барона Крим.

НА У-ЧАН-СУ

(З ранніх поезій)

А вечір фарбами долини розмастив
І вітер шумами овіяв піднебесся—
Хто серце юне полонив
І гаміром сирени хто пронесся?
Хай тануть вечори, як щойно тануть
На верховинах гір сніги зимові —
В моїх думках ніколи не зів'януть
І вкрапляться у фарби вечорові.

О, як ловив я пісню водоспадів
І здаля йшов, ішов, до У-чан-су ---
Хто ще відчув отам таку принаду,
Таку, як я увечері відчув.
Колись

Отут

Як пісня голосна, як рокіт спід кам'єню

Не крапель плин — потоки крові,
Потоки вогневі, рожеві

У синь низóву падали до моря.
Ударили стрільці — горами перекоти,—
Злітав, кружив, кружив аероплан —
Ховалися в кущах, ховалися у гротах
Та кулемет в горах не замовкав.
Тут всюди, тут звойовано принади
Принади гір, долин і нетрів
Тут здійснилось: — робочі та селянські

ради

Червоний прапор тут на Петрі.
Тут довго ще боролися, змагались
І шквалом з гір спускалися униз
Вогнів червоних зорі засіяли —
І Перекоп підносився, дививсь.

То йшли червоні, йшли, ішли, співали
І в зелені над гомінливим У-чан-су
Ще раз з рушницями до скель прицали

І вдарили по ворогу—низини скрізь
почули.

І от тепер веселії малята

Радіють, як радів радянський Крим

О, тут в низинах гір заховано приваду!

О, вечір тут минулим полонив!

У-чан-су.

1923 р.

ВЕСНА В ГОРАХ

Лились, лились
і ріки і потоки
Ішли, ішли
глашатаї весни,
Завітрені, заюжені
ішли побідним кроком
І зоряний намет
Над головами, над горами
ряснів, ряснів...
Все зацвіло в привітах і в зростанні
І цілий край радів і зустрічав
І тільки холодом смертельним і останнім
Листом сухим, осіннім пан дріжав.

Весна гірська, поривная, кавказька
Пісні ісклалися в народів на устах,

* * *

Ми зустрічаєм знову день,
Що ним позначено сторіччя,
Що встав над всевіт, як заспіва
Нових і радісних пісень.

І хоч заспівувались в бою,
Під виї панської Європи
Та наша пісня Перекопу
Гриміла в полі і в строю.

Колгосп озброєний машинно,
Чи електричний порту звід,
Чи гір Астурії вершини —
Один ланцюг, ланцюг побід.

Один суцільний класу подвиг,
Що вдарив, вдарив з барикад,

Ми зустрічаєм, світу подив,
Тебе, гарячий Листопад.

І руки гаряче підносим,
Вітання шлем тому стократ,
Хто дав таку цвітучу осінь,
Якої не було ще досі,
але, як дар, яку підносить—
клас-пролетаріат.

1934 р.

ЇДУТЬ ДО НАС ЗЗА КОРДОНУ

Їдуть до нас зза кордону
Всі робітничого, щирого роду —
Їдуть на свято, немовби додому,
Гей, їдуть до нас зза кордону!

Ми їх ведем на заводи—
Хай бачать, хай знають про нашу роботу!
Ми їх ведем на радянські заводи
І руки нам тиснуть всіх націй робочі!

Їдуть до нас зза кордону—
Їдуть робочі і їдуть селяни...
Ми їх ведем, де працюють комбайни—
Хай бачать, хай знають про нашу роботу,
Хай бачать, хай знають селяни!

Наших братів ми приймаєм охоче,
Ми їх виводим на свято, на площі —
Армія наша Червона проходить,
Армія наша Червона...
І руки нам тиснуть всіх націй робочі.

Гей, їдуть до нас зза кордону!

І вже поєднано радянських хвиль, моря,
Я чую лет пісень над трасою каналу,
Я бачу, як змаганням прапори горять —
І з хащ встають індустріальних міст
квартали.

І творить тут життя нове рука,
Яка громила, різала і брала,
Яка не з нами в боротьбі була,
А нами творене лиш руйнувала.

І творить тут життя нове рука —
Це тут народжені удруге люди —
Твоїм трудом, твоїм захопленим трудом
сини побід ідуть,
Ідуть сини Біломорбуду.

1933 р.

СМОЛЯНКА

ПІСНЯ СТАРОГО

Рудне моя і важкий обушок,
Чорних колоній юнацьке життя —
Знав я багато вічних доріжок
Тільки ж одна була м'ні не чужа.

Нею ходив, як родився на світ,
В шахту дорогу топтав і топтав,
Батько пройшов мій по ній перед тим,
Батько старий мій вибийник шахтар.

Темної ночі, як буря і лід
Враз застилали до шахти шляшок,
Лампочки лагідний лащився світ,
Тихо дзвенів на плечах обушок.

Пісню і я ідучи складав,
Мов несучи вже на шахту тягар —
Там під землею приспівок приклав.
Пісня ж і вийшла, що кайла удар.

СМОЛЯНКА

В ЛАМПОВІЙ

(Суміш голосів)

- Беріть всі лампочки!
- Підкручуйте всі полум'я!
- Ясніше хай горить,
- Як піде в шахту кліть.

(Черга. Живо розбирають лампочки. Проходять).

Шахтар I (до лампового)

— Ану, давай, Сергій!

Шахтар II (до лампового)

— Ану, сюди, Сергій!

Ламповий (до дівчат-помічниць)

— Ану, жвавіше, гей!

— І ти хутчіше, гей!

Г р у п а ІІІ

— Ми, комсомольці,
Ударна бригада,
Фронту вугільного
Вірні солдати.

Топки наповнимо

Тут, на морях —

Вугіль, вугіль

Дамо на-горá!

(Пісня затихає. Гасне світ).

Б р и г а д и р: *В забої*

— Знай, що робить

і як робить,

щоб вугілля ложить...

(Рубає)

— Оттак,.. Оттак...

Підбий,

а потім і гони...

І ляжуть легко кусені

Під чорні казани.

З ПІВДНЯ ПРИВІТ

У нас цвітуть жита і пахне квітка лугова.
Дніпро переливається електрою і сонцем
грає,

А ніч — шумлять ліси,
І день — шумить трава
Серцями щирими до вас, герої.

Челюскінці-ударники, героїства приклад
нам!

До вас, до вас!
Через тайгу, льодовики і стужу
До вас, до вас!
Над крижані моря
Пілоти пружних крил Союзу.

До вас

І вдарний рух машин,

Хо́да комбайнів й рейси пароплавів.

До вас!

Прославимо ж в піснях героїства бать-
ківщину!

І пісня хай гримить,

І слава хай гримить,

Героям мужнім слава!

1944 р.

КОЛО ТРУНИ КІРОВА

Уста застигли
    партії трибуна,
А рокотом слова гримлять
    і кличуть нас —
І крізь жалоби креп,
    крізь скорбних маршів луни —
Іх не заглушить мідь,
    Їх не поглине час.

Однаково вперед і глибше —
    трактор візьме скиби,
Однаково вперед і вище —
    наші літаки!
І ворогу не взять
    ні пострілом, ні криком
Ні хижим діянням
    кривавої руки.

Чоло його

звитяжця, полководця,
Соратника того,
що світу став вождем -
З сердець не викреслять,
як світле сяйво сонця
Й на прапорах його
ще вище піднесем.

Діла його

укриті боротьбою —
Нам будуть за наказ,
за приклад у бою —
Товариш Кіров наш
присягу перед боєм
Прийми
І підем ми
За справу Леніна,
За справу Сталіна,
За нашу,
За твою!

КАРТИ П'ЯТИРІЧОК

Вони ідуть
    крізь млу цвітистих літ —
Огністі лінії
    енергетичних карт —
Крім сонць могутніх
    встануть п'ятирічки,
Крім зір блискучих —
    вимріяний план.
Вони встають,
    мов вишки нафтовосні,
Лісами чорних лат,
    де гасом ллють Сурахани —
До Каспія-Баку,
    до Чорномор'я-Грозний —
Сердець, заюжених

сузір'ями, вогні...
Вони омріяні
в фортецях Шліссельбургу,
Під дзвін кайданників
Сибірського шляху,
Під небом
хмарної Якутії
Вони здіймалися
давно і глухо.
Вони прямі
стрімчасті магістралі —
Шляхи моєї партії
і класу всіх країн
І кожна лінію веде рука —
Йосіф Сталін
Через потоки рік,
через поривність гір
І простори долин.
Вони мов кулі стріл,
гарматний грім в бою,
В ворожі стани
Хмарні і лихварські,

Вони окреслюють
    республіку мою
Із краю сніжного
    і до земель Бухарських.
Гірські бескеття,
    років водоспаду,
Планшет долин
    й магнетність надр —
До рук людських,
    на волю славної партії,
На просторі шестім
    Країни рад.

І тиск, і боротьба,
Що потрясають світом,
    Плановані в бою кривавім,
Клас мій підійма:
    Ідуть вони
Крізь млу цвітистих літ —
    Огністі лінії
Енергетичних карт.

ПОКОРДОННА

Є ріки — о, стежте за ріками очі
І слухайте, слухайте вуха —
Щодня і щоночі
Шумлять покордоннії ріки.

Є гори — о, стежте за горами очі
І слухайте, слухайте вуха —
Щодня і щоночі
Гримлять покордоннії гори.

Моря є — очима суворіше в море
І слухайте, слухайте вуха —
Щодня і щоночі
Шумить покордоннєє море.

Є небо — очима пильніше у небо
І слухайте, слухайте вуха —

Щодня і щоночі
Причаїлось синее небо.

Поля є — очима пильніше в поля
І слухайте, слухайте вуха —
Щодня і щоночі
Встають закордонні поля.

Ліси є — очима пильніше в ліси
І слухайте, слухайте вуха —
Щодня і щоночі
Шумлять покордонні ліси.

Щоб слух наш і позір не зрадили нам
І завжди готові і завжди, як стріл,
Щодня чатували на всіх берегах
Кордови радянських країн.

О, стежте за ворогом очі!

1934 р.

РЕЙД ЧЕРВОНОЇ КІННОТИ НА ФАТЄЖ-ПОНИРІ 1919 р.

А сніг на Чернь та на Черноддя
Із білим хрускотом ляга —
Полки підтягують поводдя
Перед бойовищем заграв.

І коні пробують копита,
О пругкість мерзлої землі,
Копита підуть землю бити,
Хай тільки смуга сходу-світу,
Запалить сніг піроксилін...

Доки ж
Групуються у балці.
Стрільці хоробрі латиші,
Червонець кожен любій «гальці»
І знов попругу попустив.

І коні сонно перед світом
В п'їтьмі оглядують горби,
Холодну млу. І сніг проліта
Мов ескадронний переспів.

Та вже,
Наліво
Вдар в сніги,
Направо зринули сутички
І закружилася в круги,
Ой, чорно-вороно, ой, нічка.
І прямо гухають гармати,
Вогнем січуть, клинком січуть.
Пішли пластунці вже рубати,
Фронтів дроздовці не здають.

А сніг на Чернь та на Черноддя
Із білим хрускотом ляга,
Полки підтягують поводдя
Перед бойовищем заграв...
Та ось:
ті-та-тіїї...

На коней!
На коней!
(В світавки густі)
На білого ворога лавою в рейд!
Вперед!
Уперед!
Уперед!
Уперед!
І гнуться загати
Ворожого стану —
Ми ворога в море,
Товаришу Сталін!
І сотні на конях,
І цюкіт копит,
Назустріч, напроти
Ківнотчиків літ.

Лягають дороги,
Незборені рейди,
Веде нас товариш
Вперед Уборевич.
І сотні на конях,

І сотні в бою,
І Шаблі розрубують,
Кони пронесуть.
Тікають дроздовці,
Корніловцям смерть,
З позицій тилами
Череляк росте.

— Сини ви, купецькі,
Гей, хвастались ви...
Не бачить вам світу,
Не бачить Москви.

Не бачить Росії,
Лягай при долині.
Повертай, но, спину,
Даєш Україну!

І ворог заляклий
в заметах
замок
Примусив удару
Червоний клинок!

1933 р.

ВІДСТУП

(1918 р.)

Харцизьськ (татарських згуків збіг) —
Ще раз, ще раз розсипле і збере
Ковші плачу і словодріб пісень
і майже, майже сміх
на лінію, в теплушки й виплюсне
на Приазовський берег.

Останнім відвантаживсь Харків,
Давно пройшли Катеринослав, Полтаву,
Давно на лінії Лубни, Мерефа, Валки,
Що не вагон із України — серцю вдари.

І гулом оддає Донбас,
Здригаються в степах доісторичні
терікони,

Огні то здіймуться, то раптом гаснуть,
гаснуть...

Ніч притуляє холодом до скроні.

Найбільшим опертям Луганськ.
Загони всі в бою, фортецями мости.
Гарматні. Вибухи. Застави. Крах.
Знесилення і смерть і відступи живих.

Змагалась Юзівка — пропала й вість,
До штабу не дійшло звідомлень.

Лягли. І ось запитання —
дванадцять, шість...

Озброєних рушницями загонів?

В станційній кліті телеграми бій...
По лінії, по лінії — депеша з штабу:
Фронт відступа. Ясинувата — Лінія.
Патрони. Пандерник. Антонов. Крапка.

Здається, перша по весні гроза
І креслить обрії гарматний блиск,
Хтось викликав —
Харцизьк, Харцизьк, Харцизьк.

I

Весніє лист іздатній вже на трепет.
Станційної тополі шум. На колії
Два місяці. Чотири кути вагонного вікна,
Перетомилось серце болями.
І знов одна.

Попід вікном щоразу шум
Приносять і відносять ешелони,
Од походного казанка, до військових
рештунків.
Мов з моря, шумів повно, повно.

І знов — сугасти ніг як паралітик поволик
По колії розбитий потяг,
Вагони стрічкою в вікні
Знайомі образи несуть,
і скла холодного вже дотик
Торкає серця перебіг:

... Одних вела спід Бахмача на Ромодан...
... Ті вирушали із Ахтирки в бій...

— Чому не чуť Москви?
 Чому, невже затихло все на Бресті?
 Я знаю, злам ще не настав
 І ми в бою, а не в арешті,
                                   та все ж...
 І Ївга підвелась.
                                   О, серце, скло,
 Гарматним трепетом в бою поколоте...
 Артем настирливість впізнав, холодну
   впертість
 І за очами туги війнув хтось молодо.

 А р т е м. — Зажди і не хвилюйся,
                                   партійця хоре серце лікує боротьба.
 Я розповім тобі не все і ти не жди
   трагедій —
 Одна деталь — одна доба:

 Ми захищались за Луганським
 І щоб відбити зайвий час
 (Гарматні краяли Донбас)
 Резервні кинули останки —
 Все, що було, до бою кинув клас.

Ми відступили з України —
І Слобожанщину і степ...
Алеж для ворога лишили
Пороховища вибуховий склеп.

Артем підвівсь. В очах вечірній
літ огнів
Евакуаційних ешелонів.
Десь рейок хруст. На лінії штабні
Ледь зупинялися вагони.

Гармат одноманітний дзвін
В стени одноманітно гухав,
Із серцем хорим лежи і слухай
. . . . .
Ввійшли штабні.

Знайомих ївзі кілька лиць:
Веде Антонов-Овсієнко —
Тут П'ятаков, тут Адамінц
Гамарник тут, Іван Клименко,
Тут члени уряду і штаб,
В дверях застигли ординарці,

Антонов стишив рухом, встав
І в чуб пройшлись чотири пальці.

Так,

переведем нараду тут
За участю Народних Комісарів,
І зважити і передбачить треба все,
Боїв наступних врахувать удари.

Нас безперечно стисли в кут,
Тили в степи, що за Ростов непевні,
Встає Вандея на Дону
І вісімнадцята весна нам з'ятрює
куркульське зерно.

Пройти дороги, відступить в строю,
Партійні сили, уряд, часті,
Лишаючи Україну, вивести в бою
Готову завжди знову в наступ.

І перед Бош пунктиром рік, доріг
Здійнялась карта України,
Пройшли Волинь і Полтавщину,
Одесу, Харків, Кривий Ріг...

І гайдамацькі ар'єргарди
В полях насинюють штани —
Жовтоблакитності розчин
І туз бубновий — бита карта.

Антонов біля карти — жест
І паличка торкнулась крапки,
Харцизськ, Бахмут... останні — хрест,
Немає на радянській карті.

Обороняти нам іще
Із України пів Донбасу
Далі Ростов і Сальський степ,
Навколо там — і наші і не наші.

. . . . .

І Овсієнко змовк. Розмови скорі.
Коли часу біжать хвилини,
Нам не дано в часи суворі
Співати люлі до дитини.

Кілька підводиться нахилених голів,
Встає один, що майже біля стінки

Почав суворо десь з басів,
А вигукнув альтово, дзвінко.

— Сюди нам скоро не вертать,
Навіщо ж ворогам лишати...
Мої поради — воду в шахти,
Мости зірвать... Нічого, власне, не лишати.

. . . . .

І кілька стомлених облич
Хитнули зборам свою згоду —
Здається, так і крити нічим,
Думки знялись в сумному льоті.

І Ївга бачить — зблід Артем,
Суворим поглядом заіскрило обличчя,
Він не підводиться — в очах її росте
Хоробрий ватажок загонів робітничих.

— Рішуче проти, як комісар,
Як робітник і як партієць —
Відступить армія і здійме знов шахтар
Нових загонів міць гвардійську.

— Ми залишаємо Донбас,
Як всю лишили Україну,
Але одні в строю полки луганські,
А другі там біля машини.

— То ж ні гвинта!
Лишать не воду — зброю в шахтах,
А рушить хто — вогнем на місці!
Зламати, вирвати без жалю
Панічні крики анархіста...

Артем замовк.
Ще раз вечірній літ огнів
Десь в далині викреслював з блакиті зорі,
Донецький вечір пламенів
І притухав в листах вокзальної тополі.

— Я слово надаю, товариші...

І бачить Івга Бош

До неї зверта зір Антонов.

— Товаришка перетомилася, прихворіла
І турбувать її негоже,
Але що ж...

Йде боротьба і скрута неминуча.
Народний комісар, хоробрий воїн,
Потрібна нам рішуча мова
Перед лицем навислих туч.

Підводиться зза столу Ївга Бош.
Роки стягли до рота літні смуги.
Розгнівані не раз, як множення
Вони округлювали круги.

І очі заблищали знов
І знов жіночі мужні плечі
Розправились.
— Так що ж, донбаська кров,
Кров, що вогнем вливається в революційні
печі — немилі нам?

І Уряд не зважа?..
Так що ж... ви думали — одіб'єм на ножах
І ляжемо на вугільних кряжах
під кулями?

Хіба не вірять тут,
що з двох ударимо кінців —

Злютовані полки з Росії
І з України повстанці?

Хіба не вірить хто,
    що знов сюди побідники повернуть,
І на осталених багнетах
Ми пронесем нищівну смерть,
Вливаючи пісенність кулемета?

Нам відступу лягла дорога,
Сухим і горбленим, покривленим кряжем,
Це так... ворожа перемога.
Та революція живе!

. . . . .

За вікнами схилялась ніч,
Ще не розчавлена огнями,
На полустанках передмість
Йшли рукопашні з ворогами.

Окремі часті відступали,
Окремі у боях лягали,

І хоч хоробро захищались,

Та сил,

огневих сил

не вистачало.

Голоси за вікном: — За владу Рад
вперед, вперед!..

— За революцію вперед!

Раз серце. Знову кулемет.

І знову серце. Кулемет...

. . . . .

Робити підсумки командувач не став

В ці навантажені хвилини.

Питання ясно.

І голосом прямим подав:

— Всім командирам до частини!

Та вже ланцюг гармат дзвенів,

Пісні ворожого походу,

Ще раз, ще раз Донбас огнів,

Донбас, мов серце, променів

На прапорах хоробрих санкюлотів.

Позаду слалися степи,
Дзвеніла тужно в ніч дорога,
Огнями дальніми з пітьми
Здіймавсь радянський Таганрог.

1933 р.

ПІСНЯ ПРО СОРОК П'ЯТУ

Сорок п'яту вів Якір,
Під ним чорен ворон кінь,
Під ним кінь, кінь гривань
Ворогам шляхи зрива, гей.

Супротивний вітер дув —
Хто ж нам землі перетнув?
Хто Поділля поділив?
Хто уярмлює Волинь, гей...

Перед військо вийшов, став
І промовив і сказав —
В нас робота не проста —
Вдарить пана, щоб не встав, гей...

Сорок п'ята проти ката
Війна панству — спокій хатам
І розлючені удари
Птаху-ляху, ще й боярам, гей...

Окружайте, хлопці, поле,
Не схиляйтеся у горах,
Не схиляйтеся в степах
Перед ворогом в дощах, гей...

Чи ж під Фастовом не хвастав
Та тікав на десять застав,
Як до бою йшов — свистів,
А назад — кричав пусти, гей...

Гей, наш славен горній Київ,
Щось ти пану не зруки
І од можа і до можа,
Мабуть паночку не гоже, гей!..

Дністер бїстер та не так,
Як тікав білополяк,

Ріка скорая Висла
Ще так хвилі не несла, гей...

Ой, шумить, шумує Збруч
Підсобляй нам, Криворуч,
Підсобляй, бери на Львов
Ща на бити, будь здоров, гей...

ПІСНЯ ПРО ПОЛКОВОГО КОВАЛЯ

Ішла армія Червона
У далекий, у похід—
Басували чорні коні
Били білий льодохід.

Лаштувалися червонці,
Натягали повода,
Заступала хмара сонце,
Нахилилася біда.

А назустріч, як вода—
Ворог ворогом у полі—
Ізза Проскура зза Шполи
Не обходе—обліта.

Підтягають хлопці зброю
І попруги й шевкеля,

І душею називають
Полкового коваля.

Ой, ковалю, ти, ковалю,
Коню ногу заладнай!
Ой, ковалю, ти, ковалю,
Милу дівчину віддам!

Милу дівчину красолю,
Подолянку чорноброву,
Ще й Марусю білорусу,
Дівку реву з Могилева—
Тільки, серце, жарче дуй!
Тільки, серце, дужче куй!

Щоб підкови не спадали
Із передньої ноги,
Під копита, щоб лягали
Білим снігом вороги,

Щоб до Висли, щоб до Прута
Упадали вороги!
Щоб копита брали круто
Із передньої ноги!

1934 р.

**ПІСНЯ
ПРО НОВІ САНЖАРИ
ТА СЛАВНОГО ВАТАЖКА
ПУТІЛОВЦЯ**

Як сонцем колосся
В степу налилось —
В саду на дозвіллі
Гуляло село.

Ударники степу
Наповнили сад —
Гуляє, танцює
Колгоспная знать.

І кружить і мружить,
Туманиться лист —
Гуля на весіллі
Улюблений гість.

Дубового столу,
Та, ломиться край,
Вояці старому
Вина подавай.

І ложку, і миску,
І круг-поставець—
До столу всі близько,
До лави стілець.

Багато проїхав
І селищ і міст
Доки не доїхав
Улюблений гість.

І чули, і знають—
Багато прожив...
— Як ворога били,
Ти нам розкажи!

І кожен до столу
Ще ближче стілець,

Кружлять зупинявся
Тоді поставець.

Круг вужчає, вужча
Жіноцтва, дівчат...
І старий вояка
Розмову почав:

— Од страйку до зброї
В повстанські бої
Здіймались загони,
Червоні рої.

— Ішли і вмирали —
На смерть, за життя!
І близько ставала,
Здавалось, мета.

... Мета наближалась,
Як бій передмість —
Із півночі радість,
Із заходу вість.

— Вставали угорці,
Рубались болгари
І вже піднімались
Полтавські Санжари.

— Горіли Санжари,
Зникали Санжари,
Та сипались знову
На панство удари!

— Хоробрим загонам
Подвоював сил
І вів їх до бою
Один багатир.

— Не списаний лицар.—
Заліза коваль
Санжарській голоті
Вогню підливав.

— Путіловець, кажуть,
Незламний солдат,

За щастя бідноти,
Республіку Рад.

— За краще майбутнє,
Дозрілі плоди —
Полки незабутні
Вперед до побід...

— Та битись в далеку
Йдучи сторонú
Один із загонів
Назад повернув.

— Чи хто його змовив,
Чи хто зговорив,
Вже там починали
Не раз куркулі.

— Летить хай, ковалю,
В Москву посланець:
— Верст сорок одбили
І бою кінець!

— Куди ще іти нам?
— Доволі із нас!
— У наших у селах
Радянська власть...

— Та виріс путіловець
Тут наперед —
І гучно і сміло
Сказав

— «уперед!»

— «Вставайте, Санжари,
За мною, Санжари,
З Полтави до моря
Запалим пожари!»

— І йшли і вмирили —
На смерть, за життя!
І близько ставала,
Здавалось, мета.

— Мета наближалась,
Як бій передмість —

Із Півночі радість,
Із Заходу вість...

— Сідали на коні,
Лишали вози,
Рубали ікони,
Гострили ножі.

— Походи, походи...
Все він пережив,
Усі переходи,
Страшні рубежі.

— Вперед всіх проводив,
Виводив і вів,
Аж доки він кулі
В степу не зустрів.

— Пройшла йому груди
І серце пройшла
І десь, аж за лісом,
Проклята, лягла.

— Упав не горілиць.
Упав же він ниць
І чути, як цюкав
Десь цюк залізниць.

. . . . .

— Важкі переходи,
О, доле, важка!
Ховали надвечір
Свого ватажка.

. . . . .

І тут мов упали
Од серця ключі—
Дуби захитались,
Дуби стоячи.

Усі підвелися,
Устали діди.
Стояли молодші
Й жінки молоді.

О, серце не зваже, —
Давно, не давно —
І капали сльози
В горюче вино.

І в тиші розлитій
Застигли дуби —
Край поля, край світу
День славу трубив.

. . . . .

Та раптом крізь листя
Мов вітер прорвавсь
І чари кипучі
Піднесли всі враз...

І чара кружляє
Круг столу звитяг:
За нові Санжари!
Колгоспне життя!

Хай чару не схилить.
Не дрогне рука —
За славу путіловця,
Честь ватажка!

1936 р.

О. Павло Усенко

НАРКОМВІЙСЬКМОР У КИЄВІ

Ми діходимо вищої мудрості,
Беручи за редутом редут —
Обстріляні на полях Київщини
В маневрових боях
Йдуть танкети, танки ідуть.

Ударники класового вогню —
Стрілецькі полки одбивають крок
І хмари оркестрові пісні награють,
Підіймаючись десь за Дніпром.

Червоні сотні снайперів —
Республіки соціалізму — стіна!
— Виростай, наш Київ, будуйся, Київ!
Не бувають коло тебе панам!

Моторизовані частини, кулеметні зведення
Артилерія — акумульована гроза
Обстріляні на полях Київщини
В маневрових зустрічах.

Перетнули дороги тіні,
Загув, загрохотав багатокрил —
З завданням єдиним, побідним стремлінням
Піднялися червоні ескадрильї.

І місто немов зросло
На хоробрість, на сталість, на вдачу.
Відбивав на платівку свою Дніпро
Соціалістичного міста полум'яність
гарячу.

І військо його, і його арсенал,
Повстання, боїв перемоги — партії путь...
Ми діходимо вищої мудрості,
Беручи за редутом редут.

Окружається місто синами п'ятилітки,
Окружається Київ синами реконструкції,

Окружається місто синами побід —
Київ народжений революцією.

І ось на площі наркомвійськмор —
Придивляється луганський слюсар,
Соратник Сталіна, улюблений полководець
Слухає.

Ударник класового вогню,
Партії кращий снайпер
Міць бойову наших сил
Оглядає луганський слюсар
Клим Ворошилов.

Побідні полки, радість мужніх сердець,
Пролетарського Київа слава і честь.
Рукоплещуть і вулиці вам і долоні тополь,
Оглядає вас наркомвійськмор ...

ЗУСТРІЧ

В вишині ясній, де гори,
Де вологі ходять хмари,
Ми зустрілися з тобою
З племенистими серцями.

Ти верталася з Тифлісу,
И летів до Азербайджану,
Де за блисками-снігами
Знов вставали білі гори.

Моя мила пролетіла
Чом так скоро, чом так скоро —
Коли б мав я силу вітру
Неодмінно б зупинився.

Неодмінно б цілувались,
Де вологі ходять хмари,
В вишині ясній, де гори
Окружаються орлами,

Наші зтишилися б крила
І кружили б ми, як птахи,
Не була б, як стріла той, зустріч
Гострокрила прямо в серце.

І згадав я, як бувало —
Промайнув в уяві Харків —
Ти верстатом керувала
На новім Авіобуді,

Ти проходила цвітисто
На огнистій нашій площі,
В день ясний і вересневий,
В день урочистого МЮД'у.

Та машини тільки й стрілись —
Я закохаво дивився,

Як шугнула «Ка—4»
За Сурамським перевалом.

Моя мила, нум' з тобою,
Кожен раз, як серце стисне,
Будем в горах зустрічатись
На прудких аеропланах.

Кожен раз, як серце стисне,
Знов з тобою, моя мила —
Над горами, над горами
З поменистими серцями.

1933 р.

ПЕРШИЙ СТИБОК

О десятій годині
червневого ранку
Я зсковзнув з золотого крила
прудкокрилої птиці.
За хвилину поодаль від лісу
розцвіла під шовками
од сонця
Марія Перука, знайома і мила
з заводу.
Я шарпнув округле кільце
мого серця
І повис над землею моєю,
над містом знайомим,
Над садами, якими проходив
З Марією —

І лягли доріжки, як збіговисько
    бреслень ...
Я спід хмар опускався і сходив,
    мов сходнями нашого дому
До низу, до низу, до гурт
    розважався і стежив, і кликав
Мене і Марію до себе.

1935 р.

ДРУГОВІ

О, друже мій, я знову пізнаю
Твій крок на вулицях, твою ходу —
І пісню знов твою я слухаю,
І пісню знов твою наспівую
звитяжну й молоду.

Ти, кулеметник наш —
Ти зараз мотористом,
Став батьком вже радянських
тракторів.

О, зустрічі, які, мій друже, урочисті
На вулицях нових,
нових і сел і міст.

Ти знову смолоскип несеш
і пісню починаєш

Про молодість в краю, одборенім
в бою,
І серцем молодим до пісні залучаєш,
До пісні, до життя, окованих в бою.

Ти, кулеметник наш —
ти зараз комбайнером,
Штурвальний на посту про-
славлених робіт,
За прикладом твоїм працюють піонери
І юності твоїй належить цілий світ.

Ти, кулеметник наш —
ти зараз машиністом,
В дороги, потяги, за хмари літаки, —
Сьогодні знов йдемо і починаєм пісню,
І знову, як колись, з тобою юнаки.

І гімн побід встає потоком Дніпрельстану.
Встає й гримить, в походи заклика —
Тому, що партія веда і геній Леніна,
і геній Сталіна,
І гвардії залізної рука.

О, друже мій, тебе я пізнаю —
Гримів завжди на вулицях наш юний крок.
Прославимо ж сім'ю,
гартовану в бою —
Ще раз пісенної,
ще раз за комсомол!

1933 р.

З М І С Т

I

Ідуть	9
Комсомол	11
Пісенька	14
Пісня	16
Вереснева	18
Прикордонна	20
Пісенька	22
Першому Кінному	24
П'ятнадцять	26
Пісня юності	28
З щоденника	30
З щоденника	31
З щоденника	33
З щоденника	35

З щоденника	37
З щоденника	39
Сталевій гвардії	41
Сондестан	43
На шторм побудови	45
З „Інтелідженс-Сервіс“	48
Наш труд	52
З нас кожен повинен	54
Революційний малюнок	56
Весняне	57
З минулого	59
З дитячих пісень	61
Травневий похід	63
Щороку	65
Заспів	67
Енгельова пісня	69
Тривога	72
Пісня горців	75
Коло моря	78
Бескиди (цикл)	80
Бескиди (цикл)	82
Бескиди (цикл)	86
Бескиди (цикл)	87
Вгорі Кордільєри	88
Юнацький день	90
Гармонізація	94

II

Заспів	99
Стінгазета	101
Осінь моя	105
З блокноту	107
Відповідь «психологічній» категорії	109
Весна	113
«Молодому Більшовикові»	116
Наша робота	117
Хлопці-комсомольці	119
Присвята сільській комсомолі	120
На день трьохрічного ювілею	121
Весно-думи	124
Осінь комсомольська	126
Розлука	128
Нотатки	130
Од моїх листів	134
Лист	136
За туркотом	138
Фабричні	140
Звідоєслави	143
Бойова в похід	145
Мя молодь	147
Клями	150

Батрак	152
Легенда	155
В колись княжому маєтку	159
За Дніпром	161
В ірїї	163
Минуло	165
Жнивварські співанки	168
Настрої	170
Навкруги двіт-луги	173
Оріль-ріка	175
Дівоча	178
Сельбудівська	181
Я батрачка	183
Будні (цикл I)	185
Будні (цикл II)	187
Будні (цикл III)	189
Передкомунська	191
Зустріч	194
На обніжку	197
Посівна	200
Лимарівна	202
Любов	205
Вечір	207
Мою душу	209
Бої, як ураган	210
Романтика часу	212

Вже осінь	214
Харків червоний	216
Рядки про місто	219

III

1914-17 р.р.	225
1914-17 р.р.	227
1914-17 р.р.	229
На У-Чан-Су	231
Весна в горах	234
Ми зустрічаєм знову день	236
Їдуть до нас зза кордону	238
Організаторові робіт	240
Смолянка (пісня старого)	242
Смолянка (в ламповій)	244
З півдня привіт	247
Коло труни Кірова	249
Карти п'ятирічок	251
Покордонна	254
Рейд Червоної кінноти	256
Відступ	260
Пісня про сорок п'яту	275
Пісня про полкового коваля	278
Пісня про Нові Санжари та славного ватажка путілівця	280

Наркомвійськмор у Києві	290
Зустріч	293
Перший стрибок	296
Другові	298

КНИГИ ПАВЛА УСЕНКА

- КСМ (Збірка поезій) Вид-во ДВУ — 1925 р.
КСМ — Друге видання. Вид-во ДВУ — 1928 р.
Поезії (збірка) Вид-во «ЛІМ» — 1932 р.
«Лави ідуть Каесемові».
Вид-во «Радянська література» 1933 р.
Люди Біломорбуду (нарис)
Вид-во «Український робітник» — 1934 р.
Лірика бою (поезії) — Вид-во
«Молодий Більшовик» — 1934 р.
Третя книга (поезії)
Вид-во «Держлітвидав» — 1935 р.

Редактор К. Трофімов
Техредактор Г. Яценко
Техкер Є. Розендвейг
Коректор Д. Біліч

Бібліографічний опис цього видання вміщено в „Літопису Українського Друку“, „Картковому репертуарі“ та інших п'яжчиках Української Книжкової Палати.

Одобраліт № 1307. Уповнов. Головаліту № 2837. Замова. № 701.
Тираж 4100. Здано до друку 22-VIII 35 р. Підписано до
друку 12-XII 35 р. 9⁵/₈ друк. арк. Папір 62 x 94 1/2. 7 арт.
арк. 28864 літер в одному друк. арк. Чергове вид. № 179.

Друкарня ім. Леніна, Олеса, Пушкінська, № 18.

1919

36-2

PL
Nº 5048

1919

354

1919